Орган Руського Народного Союза в Америці

СВОБОДА

В злучности сила!

SWOBODA

Рік XVIII. Ню Иорк, Четвер, 2-го червня 1910. Число 22 — Vol. XVIII. New York, N. Y. Thursday, June 2, 1910. No. 22.

Від Головного Уряду Р. Н. Союза в Америці.

Розмет Р. Н. С. за місяць Май 1910

Розхід за місяць Май с. р. есть: За померших членів або їх жени і за випадки калїцтва.

Від.	16.	Фецьо Іван, заб. 8,5, 1910	$1000.00
,,	103.	Моланинець Василь, ум. 11,5, '10	1000.00
,,	51.	Сова Йосиф, заб. 11,5, '10	1000.00
,,	78.	Хохоляк Петро, ум. 14,5, '10	1000.00
,,	16.	Вишовский Кость, ум. 20,5, '10	1000.00
,,	16.	Скрипко Йосиф, ум. 20,5, '10	1000.00
,,	66.	Геречмак Марія ж. Дмитра, 23,4, '10	400.00
,,	113.	Королевят Анна ж. Стефана, 27,4, '10	400.00
,,	46.	Пиріг Анна ж. Стефана, 22,5, '10	400.00
,,	121.	Ґрещак Онуфрей, утр. руки	200.00
,,	3.	Новак Іван, утрата ока	200.00
,,	3.	Машляр Михайло, в домі з'умашед.	150.00
,,	99.	Ґресяк Стефан, утрата ноги	100 00
		Виплачено запомоги на суму	$7.850.00
		Платня головних урядників за Май	190.00
		Адміністрація Союза за Май	178.71
		Весь розхід виносить	$8,218.71

Розмет платить 12,122 членів на цїле посмертне (кождий по 64 цнт.) і 1726 членів на пів посмертного (кождий по 32 цнт.)

Крім того кождий член платить за орґан ,,Р. Н. Союза" по 10 центів, на Резервовий Фонд по 2 центи, на Народний Фонд по 1 центї, на Фонд Бідних по 1 центї.

Член на цїле посмертне платить 78 цнт. а на половину посмертного 46 центів.

А. Шаршонь, гол. касієр. *С. Ядлівский, гол. секр*
Дм. Капітула, гол. предсїд.

Угольний камінь.

Коли тільки з яким більше сьвідомим Русином-Українцем почати розмову на тему нашої народньої будучности тут в Америцї, то сейчас мож почути відповідь: нехай днесь припинять імміґрацію в Америку, а за яких 20 лїт не стане з нас і слїду. Наша національність животіє тут тільки завдяки безвпинним сьвіжим припливам. Відотнїм їх — і вона згине. позаяк вже перше наше уроджене тут поколїнє є для народньої справи безповоротно страчене.

Серце крає ся чоловікови чуючи такі слова, тим більше, що бачить ся наглядно містячу ся в них правду. Се факт: нехай днесь тутешний уряд припинить імміґрацію, а за яких 20 лїт, коли уроджене в Галичині поколїнє вимре, вимре з ним і руська народність в Америцї.

І деж глядїти причин сего лиха і як їм зарадити?

Наша імміґрація винародовлює ся, позаяк наше молодше поколїнє з дуже малими виїмками виховує ся на вулиці, в брудних і тїсних міських норах, під вікнами салунів та дешевих, проблєматичної моральної стійности театрів, де учить ся розпусти та присвоює собі усї найгірші інстинкти. Еміґрація наша власне тому тільки так скоро американїзує ся, тратить традиції, позбуває ся всякої звязи лучачої з рідним краєм, позаяк родичі цїлковито занедбують маси нашої молодїжи. Для нашої молодїжи дім руських родичів перестає бути її родинним домом, а стає ним вулиця, повна міжнародного шумовиня та всякого сорта брудів суспільности.

На тій то вулици більшість нашої молодїжи, полишеної через родичів псує ся, винародовлює а опісля цїлковито дичіє. Се є річию незвичайно болючою, що таке величезне число руських родичів впрост цїлком не розуміє того післанництва, яке наложив на них Господь Бог, обдарувавши їх діточками. Прецінь обовязки родичів не кінчать ся з хвилиною, коли дитина приходить на сьвіт, але противно, піклованє доперва починає ся і родичі повинні своїми дітьми піклувати ся так довго, аж доки дитина не зможе самостійно своїм житєм почати кермувати. Се є зовсїм мильний погляд, що діти родять ся злі або добрі. Дїти могуть уродити ся з певними недостачами в характері так само як родять ся з недостачами в орґанїзмі, але власне на се суть родичі, щоб через умілєтне вихованє сї недостачі усувати. А коли родичі занедбують свої дїти, коли дїти від досьвіта до ночи валяють ся в болотї вулиці, то і не дивниця, що вони мусять зійти на манівцї. Виняткoм суть тільки незвичайно шляхотні характери з уродженя, які самі опирають ся усякому злому.

Справу виховуваня дїтий трактує ся у нас по мачошиному і тому будучність русько-американської еміґрації представляє ся в таких сумних красках. Надто легковажимо собі нашу молодїж, надто недоцїнюємо се, що становить власне нашу будучність, силу, наше національне житє в Америцї. Се занедбуванє достаточного вихованя дїтий в наших родинах стрічає ся загально, так що стало майже нерозлучною прикметою еміґранта. І тут ніякі просьвітні патріотичні анї шкільні інституції не будуть в силї помочи, позаяк лишеним без родительського ока дїтям нїчо не заступить браку родинного вихованя; найідеальнїйші наші школи не з'уміють впоїти в дитину прінціпів шляхотности, патріотизму, пожиточного житя, наколи ся дитина від перших своїх кроків не винесе сего з родительського дому. Школа зможе на якийсь час сей бурян в дитячій души чи то карами чи вговорюванєм приглушити, але вирвати його з корінєм не в силї і за кілька чи кільканайцять навіть лїт вулици впімне ся о свою жертву.

І як зарадити сему лихови, як з ним бороти ся? Наші родини, се люди-чорнороби, гаруючі від досьвіта до пізної ночи заробляючи на хлїб насущний. І їх не так дуже винитиб, що вони не піклюють ся як слїд дїтьми, а радше вважають їх як якесь malum necessarium, як річ не дуже пожадану. Заняті цїлий день працею мимо найщирійшої охоти, не мають спромоги нї часу віддати дитинї се, чого вона потребує. І тому, дитина ледви навчить ся лазити, лїзе на вулицю, яка від тодї заступає їй і батька і неньку. І проти сего пусканя дїтий на вулицю ми повинні на кождім кроцї як найенерґічнїйше виступати. Старші дїти передовсїм безусловно мусять ходити до школи руської і анґлійської. Для малих дїтий, замолодих ще до школи, а яких батько і ненька суть заняті цїлий день працею чи не дало-б ся видумати щось в родї захоронки? Гадаємо, що в кождій місцевости найшла-б ся якась старша жінка, нездібна до тяжкої фізичної працї, яка за дуже скромною місячною винагородою піднялаб ся цїлий день доглядати діточок, яких мами йдучи ранком до роботи приносилиб їй на цїлоденний ,,борд".

Отсе булоб щось в родї захоронки чи там ,,ферблївки". Річ природна, що тут не дасть ся на разї установити ніяких тем нї правил на перед, але справа мусїлаб вести ся відповідно до обставин в данїй місцевости. Річ се зовсїм не нова і її від давна практикує ся по великих фабричних місцевостях в Европі та і чомуж би нам сего не спробувати тут, в Америцї.

Подібну опіку, а може ще і пильнїйшу мусять родичі розтягнути під дорастаючою молодїжию, яка починає доперва дивити ся на сьвіт, та є незвичайно жадна пригід і вражінь. Кождий молодець чи дївчина передовсїм повинні заняти ся чимсь пожиточним, позаяк початком усего зла є лїнивство і безчинність. Як сумний образ представляють сї громади 14—18 лїтньої американської молодїжи обого пола, як в великих містах товпить ся по темних заулках звідки нераз аж полїція мусить їх гонити палками. Там власне суть найгірші нори зіпсутя і лїпше є позволити дитинї на дорожшу забавку, післати її до театру як до 5 центових нор або позволити волочити ся по вулицях.

А вже безусловно як найбільшу увагу мусять родичі звертати на дорастаючі дївчата, та цїлковито зірвати з загнїздившим ся тут звичаєм дївчинї, яка ходить ще в коротеньких спідничках лишати цїлковиту свободу поступованя. Такі дївчата недосьвідчені а жадні вражінь сходять сотками на манівцї. Правдивою лапкою на такі підлїтки та багном, у якім денно сотки потапають суть дешеві 5 або 10 центові театри, галї танців і т. п. Дївчина лишена всякої опіки робить тут знакомости, недосьвідчена і не знаюча житя йде на принаду солодких обіцянок усяких гольтїпаків і сходить на манівцї. Тут власне у таких дешевих театрах і галях танців усякі торговщики живим мясом збирають жнива та ,,новий товар" до домів розпусти. А власне наші руські дївчата доставляють чи не головний контінґенті то завдяки тільки тому, що їх родичі занедбують зовсїм свої обовязки. Для прикладу, що говоримо непусті тільки слова, але опираємо ся нафактах, зазначимо тут на разї лишень побіжно, що за кілька послїдних місяцїв в однім тільки містї Ню Йорку пропало без вісти двайцять шість руських дївчат-підлїтків. Ся страшна цифра чейже ясно говорить сама за себе...

Число руських судових справ по малих місточках, в кождій руській кольонії є споре, а завсїгди тлом служить ,,непорозуминє" поміж молодїжию а полїцією; в дуже богато случаях молодїж попадає в конфлїкт з полїцією не так з вродженого наклону до авантур, як власне завдяки набутим злим звикам на вулици. Так отже руські родичі так для спокою своєї власної совісти, для власного свого добра, для добра будучого поколїня, для блага Руси повинні звертати найбільшу увагу на свої дїти і кермуючи ними у властивий спосіб у першій мірі положать сильний угольний камінь під будову обновленої русько-американської суспільности.

F 87

РІЗДВЯНА НІЧ.

Жарт в одній дії.

Особи:

...Солоха, вдовиця літ 40, чепурна молодиця
Голова, громадський війт, літ 50, поважний
Осип Никифорович, дяк, літ около 45
Чуб заможний козак, літ около 45
Свербиніс
Маруся, дівчина
Катря, „
Одарка, „
Дівчата і хлопці.

Діє ся в українському селі в навечер Рождества Христового.

ЯВА I.

Селянська хата, приладжена на кузню. Скрізь повно ковальських інструментів. В куті 3—4 мішки з вуглем.

Солоха (прибираючи в хаті).

А отсї мішки приніс мій синок Вакула, хайже він їх і винесе!... (Заглядає у вікно).

І курить же курить, що і світа Божого не видати. Та це і добре, певно не припентає ся ніхто у таку метелицю а то як прийде старий Чуб, то мож і буде до ладу з ним побалакати. Або щож — чом не бути мені Чубихою?... Чи я може не вродлива ще досї. А то вже страх надокучило менї се безнастанне женихане та залицяне. (До публики). А треба вам знати, що майже пів села залицяє ся до мене. Сам голова заходить, а і Осип Никифорович, наш дяк. Сей то вже хиба тільки тоді, як дячихи нема дома. Та і козак Касян Свербиніс причепив ся... А один об однім не знає і всякий думає, що я тільки його одного відріжняю... Та і добре менї з тим... Але чи не пора б уже се покінчити?... Гм... Зі всього хиба найрозумнійше буде, коли доведу до того, що старий Чуб здуріє та зробить мене Чубихою... Він вдовець та і богач на все село... Вісім стирт хліба коло хати, дві парі волів ревуть у загороді а в сундуках що полотен, жупанів і старинних контушів ще по небіжцї його жінцї. Старий напевно прийде нинька, а тоді то вже моя в тім голова, аби стопив ся коло мене на мягонький віск.... Коб лиш чорт не нагнїс сих других дурнів. Але ледви чи в таку метелицю хто і носа виткне......

ЯВА II.

Солоха і Голова.

Голова (входить в двері, тупоче ногами й струшує сніг з шапки й кожуха). Ух, трохи не замело. Отце й трафили до дяка!? Не казав я! Як зиялась завеюха, то кум чи не застряг де в заметі? А я — на світло та до вас, Солохо. Одігрійти мене, моя пані! (Скидає кожух). Та тепер, на мясницях, і вгостити можна... (Підморгує).

Солоха (перебиває). Сідайте, сідайте, пане голово. Я почастую вас зараз кагланівкою, а на закуску то ковбаси подам. (Іде до сїний).

Голова (дивить ся за нею). Ех, добра баба! Чорт, не баба! Гм! Колиб лише хто не притьопавсь? Та в таку негоду й собаки не виженеш! (Закашляв).

Солоха (виносить на тарілці: оріхи, колачі, чарку, а в руці — фляшку. Наливає). Покоштуйте, сама настоювала!

Голова (дивить ся в очи). О, то мусить бути смашна! А щож ви? Може це отрута? (Хихикає).

Солоха. От вигадали. (Пригублює). Но, будьте здорові з сьвятами, дай Боже, щоб наші вибрикували! (Доливає й подає).

Голова. Дай Боже все частувати ся та частійше з вами видати ся. (Пє і покашлює). А! добра кагланівка!

Солоха. Призволяйтесь, прошу, — медяників, горіхів.

Голова. Е, не ті вже в мене зуби, не вкушу. Мені чого небудь мягенького...

Солоха (прижмурюючи очи). Чогож вам? Ій Богу, не знаю. Хиба пампушків з медом?

Голова. Егеж, пампушків. Сідайте, будь ласка, отут. (Обіймає потроха за стан). Так і не знаєте?

Солоха (соромлючись). Бігме не знаю!! (Хтось стукає. Схопились ся). Ох, мені лишенько! Хтось іде!

Голова (встає й шукає шапки). Хто би це? (На бік). От, чортяка!

Голос дяка: Пані Солохо, отверзи!

Солоха (На бік). От халепа! (Голосно). Це, чи не дяк?

Голова. Сховайте мене куди нєбудь зараз. Мені не хочеть ся тепер з дяком здибатись.

Солоха. Ох, бідаж моя! Куди я вас схоwаю? Лізьте під запічок!

Голова. Що ви? Туди і мій чобіт не влізе!

Голос дяка: Солопіє Остахвієвна!

Солоха. Хиба в мішок (висипає вуглє в бочку). Лізьте, швиденько, а я вас завяжу.

Голова. А там не буде тїсно? (Знов стук)

Солоха. Ой, ой, лізьтеж бо швидше, не бавтесь, бо бісовий дяк і двері висадить!

Голова. А, щоб вас! Як лізти, то лізти! (Влазить).

Солоха (завязує мішок і кричить до дверий): Зараз, зараз! Почекай, най одягну ся!

Голова (з мішка): Ой, ой чуба прикрутили! Чуба, чуте? (Солоха не чує і біжить до дверий).

ЯВА II.

Солоха і дяк.

Дяк (входить, тупоче й потирає руки. Намагає ся говорити по церковному). Здравія і долголітія, благоденственного і мирного житія!

Солоха. Спасибіг вам! (Озираєсь ся на мішок, де ще поважшіє Голова). А що? На дворі мете?

Дяк. То єсть — сьвіта представленіє! До мене мала зібрати ся компанія: пан Голова (мішок заручшав ся, але дяк не бачить). Чуб, козак Свербиніс, знаменито беручий баса, і прочії; но стисмає ся, перешкодили тому. Ну, думаю, що се може й лучше, бо і я міг кинути хатину свою і побрести по заметах до вас, ліпообразная Солохо. (Потирає руки).

Солоха. Спасибіг за ласку. Сідайте.

Дяк (сідає на кінці й очима їсть Солоху. Вона троха не при собі. Якийсь час тиша). Одначе за таковий подвиг уповаю якуюсь мзду от вас получити? Гм?

Солоха. Що се ви, Бог зна, що кажете, а ще й письменні.

Дяк (встає). Не розумієте мене: мзда — значить нагорода, ліпообразная Солохо! А ви обладаєте таковим богацтвом сладчайших роскошей, що не гріх і сущу рабу, єдиную з них уділити?

Солоха (засоромившись). Я вас сегодня не розумію. Зовсім не знаю, що ви кажете?

Дяк. О, ліпото уязвляюща, сосуде іскусительний! Хитриш, а розумієш добре, чого алчет душа моя! (Співає).

О, ізбранная Солохо,
О, владичице моя!
Ущасливь хоч вельми трохи
Днї моего битія!
О, внемли, як тя кохаю
Ти для мене цїлий мир!
Титло серце, путь до раю
І души моєї клир!

Солоха:
О, я знаю вас незгірше —
Язиком солодите:
Пошукайте яку иншу
Щоб повірила на те!
І чогоб мене кохати,
І здалась би на що я?
Коли з боку в власній хатї
У вас жінка є своя?!!

Дяк:
О, не рци про ню і слова,
Бо не чтит сих серце уз:
Ваші щоки, ваші брови
Його взяли на мотуз!
О, купино золотая,
Всї єсьмь твої раби!
Дай іспити з чаші рая,
Миро сладостне любви.

Дяк. Ліпообразная Солохо! І доси не отверзете серця своєго на моленія мої? (Усьміхає ся до неї).

Солоха. Не знаю, чого вам від мене треба? Тай звідки ви знаєте, що у мене злато є?

Дяк. Гм! Гм!... (Усьміхаєть ся). Звідки? Очеса мої виділи! (Підходить близько, кашляє і пальцем торкає). А що се у вас, ліпообразная Солохо? (Відскакує, потирає руки).

Солоха. Як, що? Рука.

Дяк. Гм! рука. Хе, хе, хе! (Пройшов ся). А це що у вас, многоцїнная Солохо? (Доторкає ся до шиї єї і відскакує, потираючи руки).

Солоха. Хиба не бачите, що шия, а на шиї намисто (коралї).

Дяк. Гм! На шиї намисто? Хе, хе, хе. (Знов пройшов ся). А се що у вас, благовонная Солохо? (Доторкнув ся до кафтаника з переду).

Солоха. Як, що? — кафтаник, пане дяче!

Дяк. Гм! кафтаник то кафтаник! Но там мню... (хтось стукнув). Ох, Боже мій, якесь стороннє лице! Що буде, як застануть тут особу мого званія? Що дійде до... Ох, менї лихо!

Солоха. Та не бійтесь, може це ваша жінка!

Дяк (тремтить). Ох, послїдная ще гірше первого! Бога ради... добродітельна Солохо! Ваша добрість, як глаголить писаніє... (путає язиком) глава тринад... трипад... о, стукає, стукає! Ій, Богу, стукає, Ой, сховайте мене куди небудь!...

Солоха. Хиба в мішок! (Висипає вуглє). Лізьте!

Дяк (лізе). Акі Йона во чрево кітово!

Солоха (завязує і біжить до дверей). Оце! І ще хтось. Мов змовились. (Отвирає і йде на бік). Ох, моє горенько — Чуб!

ЯВА IV.

Солоха і Чуб.

Чуб (струшує сніг). Здорова була, Солохо! Ти може й не чекала на мене? А правда, не чекала? Може я перешкодив? (Підморгнув, розперізуєть ся і хапаєть ся за спину). Ач, клятий!

Солоха (сромливо). Чим жеб то ви менї перешкодили? Ви в мене все дорогий гість!

Чуб (усьміхаєть ся і бере Солоху по під бороду). Гм, гм! дорогий? А може ви тут бавились з ким, може ти кого сховала де? Га?

Солоха (з острахом озираєть ся на мішки, на бік). Пропала я! Невже-ж він підслухав? (до Чуба). Що це ви кажете? Гріх вам таке вигадувати! Хиба-ж я до кого, крім вас...

Чуб. Хи, хи, хи. Знаю, знаю! А ти вже й розсердилась. Поможи менї хоч кожуха скинути. (Солоха скидає, Чуб покрикує). Ой, ой, обережнійше, бо отой... св... спину менї натовк.

Солоха. Хто такий та чим?

Чуб. Та... се, здасть ся, на печі так попік ся... От, хочби ти погоїла. (Голова в мішку гикнув). Хто се? Справдї, чи нема кого? (Обзираєть ся).

Солоха. (Змішавшись). Ій же Богу, нікогісінько! то я... ногою рипнула...

Чуб. Ногою? Дивись менї! (Усьміхаєть ся і пальцем пригрожує; розперезує ся). Ну, а тепер, Солохо, дай хоч чарку горілки. Мабуть у мене й горлянка замерзла від клятого морозу. І то післав Бог таку ніч на саме Різдво! Як схопилось, чуєш Солохо, як схопилось нараз... аж пальцї подубли!... Як схопилось, кажу...

Голос (за дверима). Відчини!

Чуб. Хтось стукає? (Встає).

Голос знов: Та відчинить!

Солоха (на боці): От напасть! Розносило їх сегодня! (Метушить ся по хатї). Хтоб же це? Хиба може синок?

Чуб. Хто? Вакула?! Слухай, Солохо! Куди хоч, дївай мене, а я не хочу (хапає ся за спину) нї за що в сьвітї не хочу показатись тому клятому виродкови. І щоб йому за мене під кождим оком набіг міхур як копиця! (Хапає ся знов).

Солоха (бігає по хатї). Ох, менї лишенько! Кудиб вас...

Чуб. Куди хочеш, кажу!

Солоха. Лізьте хиба... у мішок?

Чуб (лізе і мацть ся). А, щоб тебе ковалом по пиці! (Солоха завязує, Чуб з мішка). Ох, ох! А щоб тебе молотами пошкварило! Собачий сину! ох, ох! (Солоха біжить до дверий).

ЯВА V.

Солоха і Свербиніс.

Солох (стає під дверима). Хто там? Чого треба?

Свербиніс (басом). Та це я, Солохо, впустіть!

Солоха (на бік). От ще, принесли чорти! Цего вже й не сховаєш нікуди! (В голос). Не можна. Ніколи менї!

Свербиніс. Та менї пильно треба. Діло є до вас!

Солоха. Яке там діло? (На бік). О! та це й реве, як бугай!

Свербиніс. Впустіть у хату, то й скажу!

Солоха (на бік). Від сего горлоріза й не відчепиш ся. (В голос). Не можна, не можна до хати. Хиба зараз на город вийду.

Свербиніс. Е, на город! Тепер холодно.

Солоха (одягає кожушину). А щоб ти сказив ся! (Виходить).

ЯВА VI.

Три мішки, що лежать так: спереду, праворуч 1. мішок (Голова); ліворуч 3. мішок (Чуб); по середині, трохи далї 2. мішок (дяк). Якийсь час на сценї тиша, а далї межи кождою репликою чихалї павзи.

Чуб. Ох, ох! Гемонів син! Ху! Тїсно як! (Пручаєть ся).

Голова (пчихає). Гп, гі! Ач-хи! Ач-хп!

Чуб. Хтось чхає!

Дяк (продирає дірку). Хоч обізріти бп. (Висуває голову).

Голова. Гик, гик! Ач-хи! Ач-хп!

Дяк. Ой, хтось ту є! (Скоро ховаєть ся). Спаси мя, Господи!

Чуб. Ох, і не повернеш ся!

Голова. Ач-хп, Ач-хп!

Чуб. Який там біс чха?

ЯВА VII.

Три мішки і Солоха.

Солоха (тихо входить і замикає двері). Співає:

Щож тепер, кажіть, почати,
Як з мішків їх повиймати?

Дяк (з мішка). Ой, змилуй ся жено, не дай пропасти!

Голова. А-а! ги-гі!

Дяк. А ще жінка розпізнає, побє мене, розтерзає!

Чуб. Ну, Солохо, кепська справа!

Голова. Ач-хи! Гі-гі! Ну й тїснота! А, біс отій бабі! Колиб менї скорше до хати!

(При останних словах за вікнами хор починає співати коляду):

„Добрий вечер, тобі, пане господарю,
Радуй ся!
Ой радуй ся земле, — син Божий
Народив ся!

Солоха (вдарившись об поли). Мало ще! Колядників принесло! Як впрут ся ще в хату... Біда!... Я й не своя, не своя! (Бере скоро паляницю, ласощі і гроші та кидає похапцем колядникам за вікно). Спасибіг, спасибіг! Ідіть собі, люди добрі!

Голоси З сьвятим вечером! З Різдвом!

Солоха (іде до дверий). Най засуну двері; щоб хто не вліз!

ЯВА VIII.

Солоха, Маруся, Катря.

Маруся і Катря (входять швиденько). Здорові були! З сьвятим вечером, тїточко!

Солоха (на бік). На тобі, ще! (До них). Спасибіг! Дякувать вам! А я оце простяглась з хати... до Явдохи...

Маруся. То й добре. А ми, тїточко до вас.

Катря. Хочемо коляду знести і складчину зробити.

Солоха. Складчину? (На бік). Ну, в сам час! Що менї сегодня за причада? (До них, змішавшись). Знаєте мої любі, чи не можна-б краще на сегодня де-инде? От, хочби у Марини Шпортунихи, чи де?!

Маруся. Та нї, лебідочко, уже, будь ласка, пустіть нас у свою хату. Ми не пошкодимо! Адже знаєте?...

Катря. Та до другої хати із нашого гурту не захоче ніхто й піти! Ми вже тут так призвичаїлись...

Солоха. Та яб, знаєте, раднійша. (Розводить руками на бік). Ну, щож менї робити? І останнього розуму збулась! (До них). Раднійша-б... Так Вакула прийде, розсердить ся...

Катря. Про Вакулу байдуже, він не розсердить ся!

Солоха. Та все-ж, знаєте, тут єго ковальский штрумент, мішки... (На бік). Як би від них хоч на хвилину відчепити ся! (До них). В мене не прибрано... Знаєте що? Ідіть лишень, я вже беру вас, мішки повиношу, а ви тодї й прийдете.

Маруся (весело). Не турбуйте ся тїточко! Ми й самі мішки повиносимо. Ану, берись Катре!

Солоха. Не руште, не руште! (На бік). Ох, пропалаж я!

Маруся і Катря (беруть мішок з дяком). Що тут, тїточко? Важке якесь! (Дяк пчихнув). Щось живе! Звірюка якась?!

Солоха (не при собі). Не знаю... Щож би воно? Може мій Вакула собаку там...

Маруся і Катря (силкують ся підняти; дяк тимчасом гарчить і гавкає; вони кидають до долу). Ох, лишенько, справді собака, та ще може й скажена!

Дяк (з мішка). Ой, ой, Рамено! Гав, гав, гав! грр! ої, ой!...

Маруся і Катря (відскакують). У! У! Чортяка! Собака! (Біжать за двері і кричать): Хлопці! Сюди! сюди! Гей, дївчата!

ЯВА IX.

Солоха (в розпуці, ударившись руками об поли). Рознесуть тепер! Ославлять на все село Солоху. Пропали мої заміри! Не бути вже менї Чубихою! Оттаке нещасте! (лютo). А все через того хлистюка. Не міг змовчати! — Кавчить! (Штовхає дяка ногою в бік).

Дяк (з мішка). Ох, ох! умилосердітесь, добродїтельна Солохо! Пустіте на покаяніє!

Чуб (з мішка). Розвяжи й мене!

Голова (з мішка). Гі, гі!

Солоха. Та мовчить, навісні! А чортиб вас!...

Дяк (витикає голову). Христа ради, Солохо, внемлить: моєго званія особа... Ох, чую, вже по стогнищах враги ґвалтують!

Чуб. Та пустиж бо і нас на сьвіт!

Солоха (лютo). А! пусти! тепер проспитесь! Пропало! Вже біжать! (Вибігає).

(Мішки всї ворушать ся, хочуть розвязати ся і кашляють).

ЯВА X.

Одарка, Маруся, Катря, і другі дівчата. Пізнійше хлопці.

Одарка (вбігаючи). Де тут чорт? в якому мішку?

Дівчата. Глянь, чи не це?

Оксана. Що се ви? Чи не збожеволіли?

Одарка. Ану, розвяжім скоро!

Дівчата. А як укусить? Най йому біс!

Одарка. Перехрестіть ся та й не бійтесь!

Дівчата. Цур тобі, цур, сатано!

Одарка. Та ідіть же, поможіть хто розвязати! Чогож ви поторопіли?

Оксана. Та щож там таке? Я зараз! (Беруть ся до мішка. Дяк гавкає).

Одарка (відскочила). Що за чорт!

Оксана. Здаєть ся — собака!

Дівчата. Ох, не руште, ще покусає!

Маруся і Катря (вбігають). Не руште, не руште, там скажена собака!

Оксана (відскочивши). Так біжіть бо, дівчатка, покличте хлопців з дручками: та тут і вбить її в мішку!

Деякі. Добре! (Біжать з хати).

Одарка. А ти, Оксано, бери скорше кочергу, а я — сокиру!

Дяк (з мішка). Ой, ой! Не бийте! ей-же, ей-же! це не собака! це я!

Усі (кинулись за двері). Чорт, чорт!

Оксана і Одарка (зжахнувшись, відскочили). Сьвят з нами! Що воно справді?!

Дяк (висуває голову, замазану вуглем). Ох, випустіть, молю! Зжальте ся над злополучним! Ох, аще душу маєте, швидше! Ох, біжать вже, з дреколієм!... біжать! Христа ради, скорійше! (Вбігають хлопці з дручками. Один замахнув ся на дяка. Дяк чимскорше сховав голову).

Одарка і Оксана. Що се за мара?

Дяк (жалібно). Се я, многогрішний Пантелеймоній!

Оксана (взявшись за боки). Ха, ха, ха! Та це дяк!

Одарка. Яким же ви робом, добродію, туди залізли?

Дяк. Ох, випустіть швидше! Це все враг человіческий наков! Діявольскоє навожденіє!

Одарка (розвязує мішок). Ну, вилазьте! (заливають ся обоє сьміхом).

Дяк (скоро вискочив). Ух! возстах убо от мертвих! Спасайте мя ноги мої! (Хутко без шапки вибігає).

Оксана (регочеть ся). Ач, дяче, дивись, як чухнув!

Одарка. Треба побігти та розказати нашим, яка се собака в мішку була. Ото буде реготу!

Оксана. Побігти, побігти!

Чуб (з мішка). Куди це ви простяглись? Розвязуйте лишень і мене!

Одарка. Ох лишенько! Ще хтось в мішку сидить! Оце диво! Якісь чари! (обережно розвязують).

Чуб (поважно вилізає і протягає ся).

Оксана (сплеснувши руками). Батько!

Одарка. Стрий!

Чуб (ніяково). А думали хто?! Що, славну я вшкварив вам штуку?

Оксана. Як же це вас, тату?..

Чуб. Еге-ж! Спитай ся!

Одарка. Тут без нечистої сили уже не обійшло ся!

Чуб. Не обійшло ся! (На бік). Ну, клята Солохо, тепер ми вас добре спізнали! У неї що не мішок, то й чоловік захований; а я думав, що вона тільки мене одного... От тобі і Солоха! (Плює). (Підчас сего Оксана і Одарка щось шепчуть і хихикають).

Одарка. Оце, не при хаті кажучи, такого ще й не чували! Замість ковбас та книшів, людий у мішки кидає!

Чуб (почухавшись). Ану, лишень, розвяжіть третий мішок: я знаю, що й там не без чоловіка...

Одарка і Оксана (кидають ся, сьміючись, до мішка). Що за оказія?!

Чуб. А цікавий би я був знати, хто там сидить? Ану те лиш, вилазьте сюди вашець! Вибачайте, що не знаємо, як вас по імени величати!?...

Голова (вилазить повагом). А-а-а-чхи!

Одарка і Оксана (відскочивши). Ух! Голова! (Регочуть ся в кутку).

Чуб. Це ти, куме? (до себе). І Голова тудиж! Ач як! Еге!

Голова (змішавшись). Повинно... на дворі холодно?

Чуб. Морозець єсть. А дозволь спитати... чим ти змазуєш свої чоботи? Смальцем чи дьогтьом? (На бік спльовує). Зовсім не те...

Голова. Дьогтьом краще... (згодом). Ну, прощай, Чубе! (Насуває шапку й виходить).

ЯВА XI.

Чуб, дівчата, хлопці.

Чуб (дивить ся в слід і чухає потилицю). І навіщо я спитавсь, чим він чоботи маже? (Крутить головою). Ай, та Солоха! І Голову в мішок! Гм, чортова баба. А я, дурень... Ну, бісова дурисьвітко, не доведеть ся тобі більше мною коверзувати!

(Заслона спадає).

ПРОЦЕС

православного ігум. Арсенія

проти менаджера „Свободи“ Кон. Кирчова і її редактора Ант. Цурковського.

(Дальше).

Покликано і по правилу заприсяжено Михайла Білянського; він зізнавав через товмача Тендліча, як слідує:

П. Сніткін: Сьвітлий Суде, обжаловані ставлять отсим внесок, щоби всі зізнаня сьвідка Мендельсона дотично сего, що в марті 1907 р. зізнавала перед ним Марія Криніцька і на підставі котрих то зізнань він видав варрант, були счеркнені з протоколу тому, бо ціле те доказуване було невідповідне, невмістне і недорічне.

Судія: Де воно є в протоколі?

П. Сніткін наводить сторони протоколу і продовжає: Сьвітлий Суд завважить, що п. Гарван питав ся там сьвідка Василенка так:

„Чи він говорив вам, що Марія взяла у него варрант і присягала, що Андрей Преташ був її мужом, або радше батьком дитини?“

„П. Сніткін: Протестую проти форми питаня на тій основі, бо воно каже догадувати ся змісту якогось писаного документу, которого нема в доказі“.

„Судія: Протест ухилений. Ви самі витягнули на денне сьвітло се, що вона заприсягала варрант, і коли сей варрант мав бути виконаний, то він утік“.

„П. Сніткін: Се учинив прокуратор, Сьвітлий Суде.

„Судія: Ні, ви самі дійшли до сего при своїм допитуваню. Тепер-же се питане стремить до того, чи Мендельсон говорив йому про се також“.

Читаючи на иншім місци протоколу (наводить сторону), Сьвітлий Суд зауважить, що се зізнане видобув п. Гарван.

П. Гарван: Ні, ні.

П. Сніткін: Прошу лише читати (читає сам з протоколу):

„П. Гарван: Одинока моя теорія що до допускаємости сего зізнаня є така: Оборонець вважав за потрібне вказати при своїх допитах сего сьвідка, що після дати очерення, се значить після 25. червня 1907 р. сей обжалований зізнавав... інакше, як вона зізнає тепер при розправі, іменно так, що Арсеній не був батьком дитини, лише Андрей Преташ. Вона-ж знов вказала, що перед тим вона зізнавала, що Арсеній був батьком-..“

П. Гарван: Прошу поглянути, як Суд рішив.

„Судія: Я не думаю, щоб ви могли так поступати. Протест піддержаний. Я позволив вам доказати, що вона складала заяву... Я дозволив вам лише сказати, що там була зложена заява і подане імя особи“. — Суд отже прихилив ся на вашу сторону.

Судія: Но потім я узгляднив ваш протест.

П. Сніткін: Сьвітлий Суд завважить, що на иншій стороні протоколу є таке: „П. Гарван: Чи ви знаєте, де є Андрей Преташ“? і проти сего питаня я протестував.

Судія: На котрій то є стороні?

П. Сніткін (подаючи сторону протоколу) наводить слова п. Гарвана: „Се лиш для вияснення його неприсутности“.

П. Сніткін: Дальше на тій стороні є: „Судія: Я позволяю виясинти се на тій підставі, що прокуратор хоче подати причину неприсутности особи.

„П. Сніткін: Застерігаю собі уклінно право відклику.

„Відп.: Коли констабель прийшов до дому, де він харчуєть ся, то його не застав; но там йому сказали, о що ходить. Коли-ж він довідав ся, що його мають арештувати, то він відїхав до Клівленду, О.“ — Сю відповідь счеркнув Суд з протоколу. — Потім дальше:

„Пит.: Чи ви самі могли його відшукати? Відп.: Ні.

„Судія: Чи ви старали ся його відшукати? Відп.: Так, я старав ся“.

Тим то я, Сьвітлий Суде, тепер предкладаю, що се доказуване було невідповідне невмістне і недорічне.

Судія: Котре доказуване було невідповідне, чи ті два питаня?

П. Сніткін: Так.

Судія: Та ви проти них не протестували.

П. Сніткін: Но я можу поставити внесок на серкнене сего з протоколу коли небудь перед закінченем розправи.

П. Гарван: Сьвітлий Суд може сам бачити, що ті питаня були рішучо на місци тому, бо я хотів вказати, для чого не мож було покликати Преташа на сьвідка; вона прецінь зізнала, що Преташ був батьком її дитини. Я маю право виясинти лаві присяглих, длячого я не міг покликати Преташа на сьвідка, іменно тому, бо се не було в моїй силі.

Судія: Я зверну увагу присяглих, щоби вони не зважали на замітку, яку зробив тодї Суд, іменно, що п. Сніткін видобув на сьвітло денне сей факт, що мовляв, він утік, коли варрант мав бути виконаний, лише, що се ви учинили.

П. Гарван: Се вже сам протокол покаже, що він витягнув на верх.

Судія: Так, в часї допитування оборони були поблені деякі важні зізнаня. Я не можу їх в сїй хвили найти в протоколі.

П. Сніткін: Я допитував сьвідка в сей спосіб тому, бо Суд позволив на таке допитуване.

Судія: Дотичне місце буде отже счеркнене з протоколу з винятком сего, що прокуратор не міг його найти; я позволив п. Гарванови вияснити, длячого він не міг покликати Преташа на сьвідка.

П. Сніткін: Отже, то Сьвітлий Суд заявить лаві присяглих...

Судія (перериваючи): Звертаю увагу судіїв присяглих, щоби вони не зважали на мою заяву, іменно, що то ви витягнули на денне сьвітло факт, неприсутности Андрея Преташа. Можливо, що тодї я добре не вирозумів; я мислив, що то всьо містило ся у відповіди одного сьвідка.

П. Сніткін: Добре, Сьвітлий Суде.

Допитує п. Сніткін:

Пит.: Де ви мешкаєте? Відп.: В Олден Стейшин, Па.

Пит.: яке ваше занятє? Відп.: Я єсьм там дякоучителем.

Пит.: Яким ви єсьте учителем, а дяком в якій церкві? Відп.: В російсько-православній церкві.

Судія (звертаючись до товмача): Перед тим заки підемо дальше, я хочу звернути вашу увагу, щоб ви перекладали лиш се, що сьвідок говорить, а не запускали ся з ним в ніяку розмову. Коли його відповідь покажеть ся невластивою, то Суд або правний дорадник будуть вже знати, що мають зробити, но лава присяглих обжалованї і прокураторія мають право домагатись, аби кожде слово, яке він скаже, було перекладане вами точнісенько так, як він говорить.

Товмач: Добре.

Пит.: Чого ви учите і де? Відп.: Я учив сьпівати і читати по російськи.

Пит.: А кого ви учите? Відп.: Діти.

Пит.: То се є школа парохіяльна, чи так? Відповідь: Так.

Пит.: Чи ви знаєте Марію Криніцьку? Відп.: Так, знаю.

Пит.: Коли і де ви стрілились з нею у перве? Відп.: Я стрітив ся з нею у перве в Олифанті, в місяци липни, у п. Свали.

Пит.: А де ви бачили її потім?

Судія: Ви ліпше зробилиб, як би спитались його, в котрім роцї.

П. Гарван: Тут нема про те сумніву. Се було в 1908 р.

П. Сніткін: Так, в 1908 р.

Пит.: А коли потім ви знов стрітились з нею? Відп.: Я бачив ся з нею знов, як я їхав з Ню-Йорку до Скрентон; я стрітив ся з нею в поїзді.

П. Гарван: Скажіть, в котрім се було часї.

Пит.: Коли то було? Відп.: Менї здаєть ся, що се було 23. жовтня.

Пит.: Чи ви бачили її в липни, в канцелярії п. Нідля? Відп.: Так.

Пит.: Хто ще був там крім вас і Марії Криніцької? Відп.: Хто?

Пит.: Так, які інші люде були ще там крім вас і Марії? Відп.: Де у кого?

Пит.: В Канцелярії п. Нідля. Відп.: Киселевський, Василенко, Чалий, Свала і Нідель.

Пит.: Чи ви бачили там Кирчова? Відп.: Так.

Пит.: Чи ви там бачили також співобж. Цурковського? Відп.: Ні.

Пит.: Що робила Марія Криніцька в канцелярії п. Нідля. Відп.: Вона там складала зізнаня.

Пит.: Тепер розкажіть докладно, що вона говорила в канцелярії п. Нідля, як ви там були? Відп.: Вона розказувала нам про те, що стало ся з нею, як вона вертала назад з цминтаря із Сімпсон.

Пит.: Якою мовою вона се розказувала?

Товмач: Сьвітлий Суде, сьвідок зізнав, що як вона була на цминтари, то Арсеній казав їй, що вона з ним поїде.

Пит.: Якою мовою вона розмовляла в канцелярії п. Нідля? Відп.: По руськи.

Пит.: Чи ви бачили, щоб вона підписувала який документ? Відп.: Так.

Пит.: Чи ви бачили сей документ.

Пит.: Чи тоді, як вона підписувала своє імя на якімсь документі в канцелярії п. Нідля говорили ви де-що з нею? Відп.: Я нічого з нею не говорив; я тільки слухав, що вона говорила.

П. Сніткін: Я скінчив.

F 88

(Дальше буде).

„SWOBODA“

(LIBERTY)

The Ruthenian Weekly
184 Hudson Str.,
Published every Thursday at
184 Hudson St., New York, N. Y.

Published by
The Little Russian Nat'l Union of America.

Established 1893.

REV. P. PONIATYSHYN,
Superintendent
Box 112, Elizabeth, N. J.
Адреса мешканя:
326 Rose Hill Place,
ELIZABETH, N. J.

ANTH. CURKOWSKYJ,
editor
184 Hudson Str.,
NEW YORK, N. Y.

K. KIRCZOW,
manager,
NEW YORK, N. Y.

Terms: Two dollars a year.

Advertising rates furnished on application.

Entered as second-class matter December 21, 1906, at the Post Office at New York, N. Y. under the Act of Congress of March 3, 1879.

„Свобода“

часопись для руського народа в Америцї і орґан „Р. Н. Союза“. виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америцї на 12 місяців $2.00
до стар. краю на 12 місяцїв $2.00
в Америцї на 6 місяців $1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий, або почтовий money order (мoнi ордер). Money order то є карточку, котру дістанете від почтаря або аґента на експресовім офисї, пішліть нам бо без того ми не годні гроший дістати.

Адрес:
„SVOBODA“
184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.

Дописи просить ся писати лишень на одній сторонї картки. Дописи непригожі до друку нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся її звороту і не було залучено марок на зворот.

Поля битв і їх страти.

В сей понедїлок населенє Злучених Держав урочисто сьвяткувало національне сьвято „День вінчаня робів“ усїх тих, що впали коли небудь в борбі за американську справу. Глянъмо і ми кілько було сих, що положили свої голови за цїлість Злучених Держав від хвилини їх постаня.

Підчас семилїтної борби о непідлеглість Злучених Держав, то є від року 1775 до 1781 в усїх битвах впало разом 1755 людий по американській сторонї. Пересїчно отже підчас семилїтної борби о непідлеглість платив американський народ по 246 вбитих на один рік.

Далеко більше крівавою чим борба о непідлеглість була домова війна, ведена о удержанє американської юнії і знесенє невільництва.

Протягом чотирох літ домової війни, від року 1861 до 1864-го вбито в битвах 61.362 осіб, а кроміж сего в наслїдок ран або спричинених ними недуг вмерло 183.267 людий. Так отже домова війна пересїчно коштувала річно 15.340 вбитих та 45.800 померших пізнїйше в наслїдок ран.

Цифри сї аж просять ся до порівнаня. І таке порівнанє поміж числом жертв, що впали в борбі о непідлеглість а числом жертв, що падає рік річно в тутешних майнах і фабриках є з гори немислиме. Нинїшна одна або дві катастрофи в майнах коштують тілько людських жертв, що цїла семилїтна війна о незавнсимість Злучених Держав.

Пересїчно по фабриках і майнах тут гине річно 50.000 робітників; се робить около 1000 на тиждень або 150 денно. Пересїчне число впавших героїв в борбі о независимість виносило 245 в рік. Два днї теперішного американського промислового житя потягає за собою отже більше людських жертв як цїлий рік війни о независимість! А ся війна тревала тільки сім лїт а нищенє людського житя американським промислом треває від десятків лїт і треватиме аж....

Війна домова поміж Північними і Полудневими, як сказано висше, забирала пересїчно в рік 15.340 вбитих. Американський люд в наслідок жадди зисків фабрикантів, які не дбають о найпримітивнїйші средства охоронні тратить пересїчно три разів більше жертв в рік, як їх потягнула за собою найкрівавійша свого часу війна на сьвітї. Ся війна тревала всего тільки 4 роки, а промисл американський мордує від тільки саме десятків лїт....

Для доповненя образця треба хиба ще замітити, що число теперішних жертв на боєвище працї за один рік є трийцять разів так велике, як число жертв в війнї о независимість протягом сім лїт, а три разів так велике як число жертв одної з найкрівавійших воєн про які знає історія.

Кріваві страховища війни порушили тисячі пружин. В безчисленних книжках, в тисячних статях по часописях, в сотках тисячів брошур малює ся страхіття війни, образами, поезіями і мовами представляє ся усю обридливість правом осьвяченого масового морду ближнїх за се одно тільки, що їм поставлено на шапцї иньший значок. А тих що впали, величає ся героями.

А страховища новітнього промислу? А боєвища фабричні? Дуже мало про них пише ся, а ще менче знає про них загал. А однак число героїв, що лягли на фабричних боєвищах многократно більше а і їх геройство не уступає геройству перших. І соткам тисячів тих безіменних належить ся від сьвіта неменьша честь і пошана.

Із наших гараздів.

(Дальше).

Тепер скажу хиба коротко про те, як живуть тут наші люди; як виховуєсь молоде поколїнє — цьвіт і будучність народа; про наші здобутки на поли народно-політичнім та просьвітнім; чи еміґрація до Америки приносить нам користь чи втрату, а вкінци хто і як може тому зарадити або еміґрація була проваджена розсудно і з користию для нашого народа. Тема ся дуже вдячна та, на жаль, належить до найбільше занедбаних.

Часто можна почути таке: „Та що нашому хлопови (виґідна назва для ріжних народних пявок та „приятелів“ робучого народа!) тут в Америці за біда?... Убере ся з панська, їсть щоденно мясо, пє пиво і мешкає як пан.“ Щирий приятель народа певно того не скаже. На око виглядає оно ніби так, але жаль та туга огортає чоловіка коли придивить ся тому житю наших людий з близька, як то кажуть, не через рожеві шкла.

Приїхавши сюди, осїдає звичайно в найбільше занедбаній, нехарній, Богом та людьми позабутій части міста і так серед мурів і каміня сидить мов на пустини не видячи ані деревця ані хотьби якоїнебудь зеленої билини, так, що нераз не знає чи на дворі літо чи весна. Домики по більшій части лихі, повні ріжного хробацтва та пороздїлювані тонкими стінками на малі клїтки, котрі називають шумно „румами.“ Через вікна, місто здорового сьвіжого воздуха бухає дим з фабричних коминів та заносить ріжними пахощами. Зараз в його сусїдстві розложить ся кілька шторів і сальонів, звичайно жидівських — ну і маєте чистий рай. За тим, що полишив він дома, гаї, лїси, сади, уганяють мілїонери і богачі нераз по кількадесять миль. Убере ся, та гіркий той лах, особливо на початках. Хоть і як прибереш ся, то все будуть тебе, брате, уважати за „ґрінора“ (зн. „зелений“ — так тут називають всїх новоприбувших чужинців). В селї спорядив ти собі сам більшу часть одежини, не оглядаючись на „моду,“ та була вона трівкійшою і в ній чув ся ти часом сто разів щасливішим, як тут в тих, як наш нарід говорить, „німецьких“ лахах. Їсть наш чоловік щоденно мясо... Та мусить, бо і щож буде їсти. Ярини, котрої мав він дома до несхочу а котру так любив і до котрої майже сотворила його природа, тут мало, а хоть і є то дорога і така повяла та вимочена по ледах, що нераз годї пізнати її породу, а о поживних частях і мови нема. Зародить Бог овочі, то спекулянти позбиравши їх, пакують до ріжних бляшаних „бакс“ (коробок) та бочок, заточуть до пивниць та чекай чоловіче, о скілько не маєш свого, зими або весни, коли цїни суть дуже високі. Сьвіжий, сочистий овоч не попадесь тобі в руки. Сливки, вишнї і черешнї, котрих у нас дістанеш за 5 центів повний капелюх, збирають тут старанно, рахують, укладають, обтирають шматками та продають по казочній цїнї. Той овоч є біднїйшим людям майже недоступний. — Набіл, то є молоко, сир і масло, мимо того, що фальшований, то рівнож дуже дорогий. А треба знати, що тутешні міри і ваги суть меньші від наших. Навіть хліб насушний не є вільний від фальшованя. Вистарчить примірэм сказати, що на 25 фунтів „кекса“ (тутешні тісточка) треба всего лиш 6 фунтів муки, а решта — то вода і ріжні субстанції та шкідливі домішки, як амоняк, сода і т. п. — Хоть нарід мешкає близько рік і Америка богата в риби, то сьвіжої живої риби годї тут дістати, бо несовісні компанії забирають всю рибу, пакують в бляшані бакси, обвивають в дібрані паперцї та нераз по роках під тисячними назвами продають дорого людям. І їсть наш чоловік мясо, котрого нам так дуже завидують. Та яке то мясо — от пожаль ся Боже. Найлїпше скажуть о нїм ті, що змушені його їсти. Цїлий великанський мясний промисл спочиває тут в руках кількох мілїонерів-спекулянтів, а ті, установляючи цїни після своєї вподоби, переховують мясо по ледївнях роками. Кількож то було уже випадків смерти через затроєнє птомаїною (трутина, яка творить ся на зігнилих частях поживи). Як тут фалшуєсь всякі артикули живности, о тім нїхто не давби може й віри, однак все то чиста правда, та люди живучі тут через довший час, знають о тім добре, але суть на все майже безрадні. Бідні кури навіть не знають як в краю рівности подїлено покладки на ріжні кляси та які надужитя діють ся на тім поли; розходить ся головно о час знесеня яйця.

І нич дивного, що через такі житєві обставини люди хорують тут дуже на зуби і тратять їх, занедужують на жолудки та марнїють в очах. Хто чув у нас на селї о слабостях жолудкових та о тисячах ріжних медицин; не один навіть не знав чи має жолудок і в котрім місци, аж тут о тім довідав ся. Що до зубів, то ті заступають штучними, але не знати, чи удасть ся коли видумати штучні жолудки...

Приступім тепер до сальонів (щось в роді нашої коршми) та скажім слівце о тих безплатних перекусках (lunch), що то ними наш нарід так „восхищає“ ся. І тут побачимо велику ріжницю. У нас нпр. прийде Пилип до коршми, поздоровкаєсь з Жидом, возьме в фляшку кватирку горівки або „гальбу“ пива, сяде за стіл, видобуде оселедця, кусень ковбаси або солонини, розломить хліб та живить ся чим Бог дав, ще часом соли і чеснику від „невіри“ випросить. Так часом при балачцї з кумом або з сусїдом і пів дня зійде; вкінци наклене Жидови та цїлому його родови, заплатить та насьмівши в цїлій кімнаті, вийде. Та не так тут. Тут мусиш стояти при барі як бузько в болотї і пити „дрінк“ за дрінком, бо інакше забере тобі сальоніст з перед носа шклянку а тодї треба уступити місця другому. Тут все на „гаріап“ чи їсти, чи пити, чи бавитись — а навіть спати на „гаріяп.“ За той час нїм Пилип випє кватирку горівки, ти стратиш гарний гріш. Єсли возьмем ще на увагу ту систему, що чи велика чи найменьша склянка пива коштує одну цїну, то стане нам ясно, чому сальоніст може нам дати клаптик ковбаси чи чого иньшого „даром“, бо то уже давно заплачене. А які ті тутешні напої поживочні, вистарчить подивити ся на тих людий, котрі часто уживають сих напоїв. Аж страшно дивити ся яких дивоглядів та калїк поробила з них „віска“ та пиво.

І так то виглядає в правдивім сьвітлї наше житє і наші гаразди в Америцї, чого так нам завидують наші братя в старім краю а яких нема кому добре і совісно о всім поінформовати. Не один уже з наших людей упав жертвою такого неправдивого і представлюваного в рожевих красках американського житя. Написали йому, що тут добре, але не написали як та кому добре і він не надумуючись довго, приїхав. Стратив час, гроші а часто навіть здоровлє або й житє — от і доробив ся... Оно безперечно тут трохи лїпше як в старім краю, але людям оборотним та уміючим жити в тім пеклї працї.

Та так живуть тут люди, що суть здорові і мають яку таку роботу, але най лише — хорони Боже — захоріє або стратить роботу, то положенє його стаєсь сторaз гіршим як в старім краю і тодї лоперва пізнасть „по чому локоть борщу“. Скаже може дехто: таже тут суть добродійні заведеня, захоронки і т. п. Так, оно правда, що Америка має більше добродійних товариств і заведень як може яка иньша держава, так щож з того, за високі в них пороги для наших людий. Американська пословиця каже: „help your self“ (поможи собі сам) і они її в щоденнім житю держать ся. Видів я раз одну богату паню, яка провадила на шнурку пса. Пес був убраний в шовкові стяжки і в дібрану песячу одїж з винятком хиба чобіт, аби, хорони Боже не застудив ся а властителька не спускала майже з ока свого любимця і здає ся була готовою виповнити всї його забаганки, натомість не звернула навіть уваги на стоячу на розї улиці бідну трясучу ся від зимна дитину. І такі випадки можна тут побачити часто. Така панї вміє розплакати ся, побачивши як візник побиває коняку, що не хоче тягнути, натомість дуже радо і з зимною кровю піднлаб дивити ся як тратять на електричнім стільци або вішають якого чоловіка. І щож сказати о такій суспільности, котра цїнить далеко більше звірята чим нещасні одиниці роду людського.

(Конець буде).

Антін Кічак.

Кацапська підлота.

Нема здає ся богатшого на сьвітї народа на хрунівство як наш. У нас того шумовиня суспільности намножило ся така сила і то такого сорта і барви, що страх подумати; а яке то шумовинє брудне — плане, кілько в нїм погани, нікчемности, брусоватости та ординарности та всяких иниших умних сторін знаємо уже з тих ґазет, які виходять руським друком і менше або більше руським словом. Всї ворожі нашому національному розвиткови ґазети, переганяють ся формально в добираню специяльних, культурі видавців редакторів і їх покровителїв відповідаючих виразів. Взяти „Поступ“ в руки, — аж кишить в нїм від масних ординарних слів. „Правда“ хоче показати ся дотепнійшою, ну і добирає еще лїпших епітетів, просто ринштокових слів. І так, трета, четверта до нудної безконечности, словом твердо-русскії ґазети специяльно взяли монополь бруковoї культури і пишучи чи друкуючи такий „цімес“ тїшать ся мов варіяти; мовляв: „я їм наклав лїпше“! Де культивуєсь така просьвіта і відомости „зо світа“ не може бути мови о якихсь формах етики та естетики, а вже що до фальшу, підлої брехнї, перекручуваня фактів — рівних майстрів нашим кацапам годї допитати навіть у найдикійших народів. Цікаві собі ті наші твердолоби чи то твердорусси!!

От возьмім у руки „Правду“ ту саму „Правду“, котра називає себе орґаном гр. кафтолического русского народа і братств яка она собі нівроку „делікатна“!! Певно для того, що виходить під доглядом і відвічальностію поцтивого на пів здитинїлого старика і кацапського патріярха та гр. кафтолического сьвященика. „Кумпанія“ від кацапської новинки занепокоїла ся наміреним упорядкованєм церковних справ в руській олифантській громадї при ново збудованій церкві і щоби недопустити до того, пустили в рух всї чорносотенні духи і ужили всїх гідних твердорусскої партії способів, щоби розбити намірене дїло, зпівечити, а потім крикнути на цїле горло: дивіть ся що україньчики роблять, як они ся жеруть! До акції затягнули і служителя церкви і громади, котрий повинен був служити і за хліб вдячним бути, самого дяко-учителя тої парохії, котру кацапство хотїло розбити. Дурному, як то кажуть, вічная память; таке мож сказати о тім великім ростом але мізернім духом чоловіці бо дав ся надути і вийшов на „бубене“ „Котюзї по заслузї“ говорять люде таке і тут. Кацапська олифантська шайка працювала в потї чола для „добра українцов“ так що той з ріжками певно позавидував

їм їх енергії і завзятости гідної чеснійшої справи.

Роблячи свою деструктивну роботу на плейзі не забули і на свій орган. В „Правді" вішали пси на Преосьвященого епископа і сьвящеників, словом на все, що не ренеґацьке, не кнутославне. Не дивую ся такому поступованю кацапів і їх органу — се є їх культ і песій обовязок, але факт, що ті клеветники і перевертні сьміють виливати крокодилячі слези з тої причини, що їх не запрошено на посьвячене церкви, насуває нам здогад, що тим людям не пятої клепки бракує, але що то суть мерзавці і підляки найвисшого степеня! Чоловік шануючий, не кажу честь людини, але свою власну, хотьби хрунївську гідність, повинен доглупати ся границі скрайної дурноти і найвисшої підлоти. Жадати чогось подібного потрафить хиба витерте чоло, позбавлене люцького встиду. Дивую ся членам братцтв, належних до „Общества", між якими находять ся і мудрі і чесні люди, любячі свою церков, обряд, мову, звичаї. обичаї і все своє щиро-народне руске. Гей, брати, члени Общества русских братцтв! чи у вас вже загубив ся ваш встид і ваше достоїньство, що позваляєте зневажати ваші найсьвятійші почуваня, людей хоть бідних і зпрацьованих, але свою честь шануючих і нею дорожачих?! Хто є епископ, ми знаємо і гордимо ся тою честію, яку осягнулисьмо по тільки роках борби і змаганя з ворогами нашої церкви і обряду, кидаючими всякі колоди під робітничі ноги в дорозі до осягненя зверхника церковного тут в Америці. Що ми за члени церкви русько-кат. обряду, що позваляємо кільком урядникам і неробам наносити на наше чесне руське імя ганьбу?! Таж ми повинні знати тоє, що „не ніс для табаки, але табака для носа". „Общество" най буде обществом гр. кат. братцтв і най дорожить тою назвою, або най розлїтає ся на чотири вітри!! Нам честь доросша як нужденна запомога по смерти в сумі 600 долярів! Дорожім своїм достоїнством культурних людей. Шануймо свою честь!

Олифантський Русин.

Допись.

Troy, N. Y.

Вправді кождий розсудний чоловік не звертає уваги на те, коли яка мізерна собака на него гавкне, то все таки не зашкодить такій собацї бодай в очи плюнути...

От так і нам приходить ся зробити зі знаною з своєї собачої вдачі шматкою, котра назвала себе „Союз." Хто мав нагоду коли переглядати того протестанцкого „Лобуза," то пересьвідчив ся, до якого степеня низькости дійшла вдача тих ренеґатів і запроданців. А вже мерзить і ляк бере на саму гадку, що прецінь та зараза ренеґатства, кормлена протестанцькими грішми розширяє ся і яко шкідливий пасожит вкорінює ся в поодинокі наші руські громади. І як де інде, так і у нас, в Troy, N. Y. та зараза, завивана в шматгї під назвою „Союз," приходить лише хиба до кількох одиниць, котрі або впрост не розумiють, якою „задухою" дише той „Лобуз," або читають його тому, бо його прихвалюють фаґаси і під'агенти тих протестанцьких агентів! І коли від часу до часу котрий з тих фаґасів пішле яку „допись" до „Лобуза," то нас то обходить так. як „гавкнене" тої повисше згаданої собаки. Але коли сим разом та собака, (котра тепер навіть не мешкає в Troy але в Cohoes), посьміла себе підписати „Січовник," то тепер нам Січовикам ніяк мовчати, але заявляємо як слїдує:

По перше — того протестанцького фаґаса ми яко такого до нашого Товариства „Січ" не приняли з тих простих причин, що Козаки-Січовики нїколи протестантам не служили!

По друге — наше Тов. „Січ" вже на перших мітинґах ухвалило не приймати в члени тих, що передплачують ренеґатські часописи, як протестанцького „Союза" або схизматицького „Поступа."

Притім застеріґаємо ся, щоби ренеґати від протестанцких шмат враз зі всїми своїми задуреними фаґасами і під'агентами не важили ся осквернити назви нашого Тов. „Січ" і підшивати ся під наше Товариство, котре після статутів неможе своїх козацьких рук валяти протестантським болотом!

А вам, охлапники від „Лобуза" скажемо: Не вам осквернити назву наших славних Козаків-Січовиків, не вам по юдиному боронити нашого ґенія Кобзаря, бо якраз наш кобзар бридив ся ренеґатами, а Козаки з такими зрадниками як ви, справляли ся... по козацьки!

Гаразд!

Старшина Тов. „Січ"
в Troy, N. Y.

Іван Кеценюк.
Іван Базар.
Роман Городецький.

МУХА.

Загально звісним і дуже шкідливим овадом є муха і сей, хто потрафив би увільнити людскість від мух, віддав би велику прислугу бо як доказують найсовіснійші досліди учених природників, мухи є справцями численних хоріб, розносячи їх по людях.

Муха живить ся найгіршими продуктами гнитя всяких відпадків, а в стані повного розвою, жиє всякими неспостережними для людского ока животинами.

Муха розмножує ся дуже швидко і тому так трудно її вигубити. Складає вона пересічно по 80 яєчок, а припустім, що з половини сих яєчок вийдуть самиці, то вже в другому поколїню число мух побільшить ся до 3.200. Ведучи далї се обчислене дійдемо в шестім поколїню до 8 міліярдів і 192 міліонів штук. А таке число з одної мухи множить ся в протягу одного літа. Однак число те в дійсности значно зменшаєть ся, бо мухи гинуть дуже в борбі із своїми ворогами, між котрими перше місце займають птахи і один рід грибка, котрий страшно нищить мухи. Грибок сей викликує, обяви пошестної заразливої недуги і особливо в осени міліони мух падає від сеї зарази.

Що-до здібности травленя, муха перевисшає струся. В леті поглочує вона множество мікроскопійних (дуже малїських не доглядних людським оком) галапасів, які збирають ся на покритих волосками місцях її тіла. Коли сяде де-небуд, стягає она передними лапками до себе всї такі малїські животинки і пожирає їх.

Найнебезпечнійшою є муха золотава. Складає вона свої яєчка на людському тїлї в природних його заглубленях (зморщинках) або в ранах, котрі від сего гірше розгнивають ся і ятрять ся. Сплячим влазить в уха і ніс, а в горячих краях буває причиною кровотоків, запалень мозку а навіть смерти. Бувають случаї, що пяного чоловіка підчас сну закусували мухи на смерть.

Кождого літа трафляють ся також случаї, що деякі особи умирають від укушеня мухи. Щож се за причина, що від укушеня мухи умирає чоловік? Наші люди добре собі се толкують тим, що „муха сиділа на стерві або на гадюці і натягнула в себе їди". Справді муха сідає на всяких стервах заразливих і забирає з собою заразливі їдовини. Отже, коли така муха вкусить чоловіка, через те занечищує кров їдовитими заразнями і в наслїдок сего чоловік дізнає закаженя крови і умирає по коротких, тяжких муках.

Такі зарази як віспа, шкарлятина, дифтерія, є переношені до нас переважно мухами. Хоробливі бактерії (заразні) дуже легко чіпають ся лапок і пищика мух, а мухи все ненаситні, скрізь шукають для себе поживи, сідають отже на недужих на заразливі недуги, на трупи і стерва і відтак розлїтаючись розносять заразні з собою до инших місцевостий. На мухах знаходжено яєчка солїтера, трихіни, заразні віспи, тифусу, сухіт і т. инші. А сухоти найбільше розносять мухи. Рівнож занесене до нас таких заразливих недуг, як трахома (египетсько запалене очий), малярія, холєра — учені дослїдники приписують мухам.

Однак супротив так швидкого розмноженя мух, не можливо їх, як небезпечних шкідників вигубити. Бо всякі отруї і инші средства на нищене мух є за слабі.

По селах знаменитим способом для відстрашеня від домів мух є обсадити доми ростиною рицини (Ricinus communis), котрої мухи не зносять і з далека оминають.

Супротив сказаного висше про муху, зрозуміємо, на як велику небезпеку наражуєть ся той, хто легковажно позволяє сідати мухам на споживні корми і взагалї розмножувати ся тим небезпечним ворогам.

НОВИНКИ.

КАЛЕНДАР

Червень.

2	Ч	Талалея
3	П	Конст. і Єлени
4	С	Василиска м.
5	Н	О. Слїпор. Мих.
6	П	Симеона
7	В	Обр. гл. І. Хр.
8	С	Карпа

— Час Русинам знати, що они Русини. Мимо того, що многі банки, в котрих американські Русини уміщують свій запрацьований тяжко гріш, мають спеціяльно для своїх клієнтів Русинів руських кореспондентів, Русини таки встидають ся признати ся що вони Русини і жадати кореспонденції в своїм рідним язиці. Прецінь повинні над тим застановити ся що там де пишуть по словацьки або по польськи там так само повинні і по руськи уміти писати. Але наш Русин всего буде жадати але відповіди по руськи то таки боїть ся зажадати; він волїє писати зле по польськи або і по словацьки, але по руськи то страшно. Ануж люде подумають що він більш нїчого не знає. Схаменїть ся, вже час стати сьвідомим Русином, час вже показати, що ми також нарід, а не якась мішанина всяких народів. Чиж так трудно додати в своїм листі „прошу о руську відповідь."

Згадайте слова нашого поета Маркіяна Шашкевича: „бо серце ми руське і віра ми руська."

— Край жебраків. Після урядової статистики в Росії є 8 міліонів жебраків. Щоби запобічи збільшеню жебраків утворив ся там до того комітет. Комітет сей вніс просьбу до російського уряду, щоби вибити спеціяльну монету вартости одної копійки. Монету сю діставали би жебраки від милосерних людий і за неї можна би купити тільки що небудь до їди і дістати нічліг.

— Гармати в 20 віці. В Америці зроблено автоматичну гармату, яка справді представляє собою найвисше удосконалене сучасної техніки. Велична своїм розміром і силою діланя — прикріплена вона на автомобіли (самоїзді), на якім крім неї і амуниції можуть поміститн ся ще 12 чоловіка. Той автомобіль враз із гарматою і з людьми є в стані перебігти 40 кільометрів на годину звичайною дорогою. Така страшенна передвиджена скорість артилерії повинна спричинити цілий переворот в воєнній справі. Проби з гарматою оказали, що вона викидає в мінутї 250 штук 300 фунтових куль на віддалене 5½ кільометрів.

— Їдовитий пудер. Жінка одного архітектора в Петербурзі замітила недавно, що її щось не гарне творить ся з лицем. На її лиці появили ся якісь викиди та задирки і біль підскірний. Не розуміючи причини того пішла вона до лїкаря. Лїкар ствердив параліж личних і шийних мишиць, а спричинило те уживане фіялкового пудру. Тепер уже певно пані архітекторова стратить охоту бути „файнок."

— Огнисте море. Німецька військова маринарка робила недавно в присутности цісаря Вільгельма проби з новим воєнним винаходом, що може мати великий вплив на спосіб веденя в будучині морських воєн. Ходить о новий рід т. зв. грецького огня, який придумав оден німецький офіцир. Від довшого вже часу пробовано зреконструовати славний грецький винахід, а проби ті дали досить успішний вислїд. Давнійший „грецький огонь" служив більше до оборони, і був средством ручного бою, бо огняні стрільна, не даючі ся нічим угасити, треба було кидати на неприятельський корабель з дуже малого віддаленя. Новий рід „грецького огню" ріжнить ся значно від давнїйшого. Се властиво не стрільна, але огонь що виливаєть ся на поверхню моря і прямує до неприятеля. Огняна теч удержуєть ся як олива на поверхні води а раз запалена не дасть ся нічим угасити. В часї проб уживано ріжних способів гашеня, але анї вода анї ніякі хемічні препарати не помагали. Винахідник представляє собі примінене винаходу ось як: Напротив ворожої фльоти висилаєть ся корабель, наповнений грізною течію. Коли найдеть ся досить близько противника, викликуєть ся експльозію корабля, горіюча теч виливаєть ся на воду, а море на величезнім просторі стаєть ся правдивим „огняним морем". По дробиці винаходу правительство держить в строгій тайнї а про вислїд проб не подано офіціяльно нїякої вісти.

— Бичий заступник. Цікаву приповідку росказують німецькі дневники з одного села коло Raab в Горішних Ракузах. — Одному ґазді занедужав бик із пари єго господарського інвентаря... Заклопотав ся сарака газда чимало, як він буде скородити поле без одного бичка. Аж тут зголошує ся єго наймит, здоровий парубок і жертвує ся з доброї волї заступити в роботї хорого бичка. Він радо піде в запрязї, як би й сама товарина, іно вимовляє собі за ту працю бичка кождий день крепкий підвечірок і літру пивця на вечерю. Господареви пильно було скородити поле, то і рішив ся на таке биче заступство... А, щож? лїпший здоровенький парень, ніж хирний бик,... а тут і робота тисне... і подумав собі і... запряг парубка поруч другого вола... Так за обіцяну їду і напитки ходив німецький парубчак поруч скотини і прів кілька днин роботи, аби дорівнати свому дужому товаришеви-бикови і заслужити ся ґазді, що поїв і кормив захланного ласуна; при тій самопосьвятї свому животови не зважав зовсім на кусливі замітки окружаючих єго видців-співсельчан. Аж тамошний парох вплинув енерґічно на господаря, аби випряг того бичого добровольця, бо се негідне хрещеної людини ставати до роботи за бика і понижати себе до скота за корито браґу... В кінці послухав ґазда, але наймит кривдував собі дуже, що тої днини не покушав вже пивця. Ілюстровані дневники подали образці тої вельми будуючої події. Се справдїшна оскотілість, якої у нас — славити Господа — і серед крайних нуждарів не найшов би.

— Гарний син. В Трелязе сперечала ся мати зі сином, котрий прийшов до дому пяний. В часї суперечки, кинув син в голову матери запалену лямпу. Страшно попечену відвезено до шпиталю, де она померла в дуже тяжких муках. Коли то вже раз зрозуміють люди страшні наслідки піянства і перестануть пити?

ВИКАЗ ЖЕРТВ
на приватну українську ґімназію в Рогатині:

О. Н. Підгорецкий	$3.00
О. С. Макар	2.00
Т. Фльорко	2.00
М. Новак	1.00
В. Воробець	1.00
Гр. Бойкевич	1.00
І. Тицьки	1.00
І. Кузь	1.00
В. Вонсович	1.00
М. Гарасим	1.00
Гр. Кульчицкий	1.00
Н. Н.	1.00
В. Яречевский	50
А. Тупик	50
Гр. Воробець	50
В. Благий	50
С. Окрепкий	25
Х. Яґер (ізр.)	25
Т. Каськів	25
О. Будник	25
А. Остешевска	25
І. Швець	25
Д. Мних	25
С. Чосник	25
В. Черкас	25
Разом	$20.25
Попередно було огол.	$12.65
Разом зібрано	$32.90

Жертводавцям складає ся сердечну подяку а заразом просить ся збирати датки по найменьший місцевости, щоби допомочи нашим братам в так великім ділї. Гроші вислано на руки Др. Михаїла Глущиньского директора приватної укр. ґімназії в Рогатині.

Іван Лялька.

— Хто знає теперішню адресу о. І. Двуліта, бувшого гр. кат. пароха в Ґренвіл а перебуваючого тепер в Канадї, зволить ласкаво донести до Ред. „Свободи". Справа вельми важна.

СПРАВИ Р. Н. СОЮЗА.

Покровитель і почетний член Р. Н. Союза.
Його Преосьвященство Стефан Сотер Ортинський, перший руський єпископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1908—1910.

Духовний управитель:
о. Михайло Балоґ,
912 Carson st. S. S. Pittsburg, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капітула,
McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак,
Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Федор Ґут Кульчицький,
Pittsburg, Pa.

Касієр:
Алексій Шаршонь,
524 Pine & Franklin St., Shamokin, Pa.

Секретар фінансовий:
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар рекордовий:
Феодозий Лабовський,
Box 76, Jersey City, N. J.

Радні:
Михайло Бєля, Holyoke, Mass.
Петро Ярема, New York, N. Y.
Іван Ґлова, Shamokin, Pa.
Анд. Стефанович, Pittsburg, Pa.
Алексій Горбаль, Derby, Conn.
Михайло Чеґін, Cleveland, O.

Контрольна Комісія:
о. Д. Добротвор, 25 Chestnut St. Yonkers, N. Y.
Василь Гришко, 439 N. 6th Ave. Scranton, Pa.
Михайло Бабій, 391 Maple Ave. Kingston, Pa.

Директор друкарні:
о. П. Понятишин,
Box 112, Elizabeth, N. J.
адреса мешканя
326 Rose Hill Place, Elizabeth, N. J.

Редактор:
Антін Цурковський 184 Hudson Str., New York, N. Y.

Менаджер друкарні:
Х. Кирчів, 184 Hudson St., New York, N. Y.

Головний орґанізатор:
Мих. Бєля, 56 Hamilton Str., Holyoke, Mass.

Головна Канцелярія Р. Н. Союза знаходить ся під числом 123 Sussex St., Jersey City, N. J.

Вступайте до Союза!

„Руский Народний Союз" — Принимає членів до 45 літ життя.

Вступне після літ.

СОЮЗ ПЛАТИТЬ:

В разі смерти члена кляси „А" (ціле посмертне) $1000.00.
В разі смерти члена кляси „Б" половину посмертного $500.00.
Посмертне за жінку або мужа члена кляси „А" $400.00.
Посмертне за жінку або мужа члена кляси „Б" $200.00.
Посмертне за діти від $15.00 до $300.00.
В разі утрати: а) обох очий, ніг або рук $1000.00.
б) одної руки, ниго або ока $200.00.
Єсли отець родини в шпитали божевільних, Союз платить що року родині $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить вписатись також до братства, яке належить до Союза.

ДЛЯ П. П. СЕКРЕТАРІВ Р. Н. СОЮЗА.

Повідомляю раз на все, що всі гроші належачі до каси Р. Н. Союза, посилає ся так: на money order-ах або чеках вилисує ся імя Alex Sharshon, Shamokin, Pa. Дальше так записаний money-order або чек не посилає ся до Голов. Касієра, але враз з виказами до Голов. Секретаря. Головний Секретар опісля відсилає їх до Голов. Касієра.

С. Ядловский,
Голов. Секретар.

ЦІНИ І ПРАВИЛА ОГОЛОШЕНЬ В „СВОБОДІ".

1) ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСОВІ, які йдуть довший час (від 3 місяців до року) платять ся після спеціальної тарифи, яку интересовані дістануть на жадане листовно.

1-о, 2-о або 3-и разові ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСІВ по 3 цнт. від слова за кождий раз.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ, як: мітинґи братств і товариств належачих до Р. Н. Союза поміщає ся безплатно один раз в рубриці „Рух в Відділах Р. Н. Союза".

ОГОЛОШЕНЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ПРЕДСТАВЛЕНЬ І БАЛІВ по 2 центи від слова для братств і товариств належачих до Р. Н. Союза, а для товариств ненележачих до Р. Н. Союза по 4 центів від слова.

ПОШУКУВАНЄ ОСІБ І РОБОТИ по 2 центи від слова за найменше 10 слів.

КОНКУРСИ ПАРОХІЙ і иньші по 3 центи від слова.

ПРОПОЗИЦИЇ ЖЕНИТЬБИ по 10 центів від слова за найменше 10 слів.

Одноразове оголошене адреси 25 центів.

2) Належитість за всяке оголошене мусить бути прислана з гори та в цілости. В противнім разі оголошене безусловно не поміщає ся. Належитість за дрібні оголошеня можна присилати також почтовими марками.

3) Кожде оголошене мусить бути в редакції на тиждень перед датою виходу того числа часописи, в якім воно має бути поміщене. Оголошень телефоном не приймає ся.

4) За зміст оголошень або за відвічальність оголошуючих ся в чесності фірм редакція не приймає ніякої відвічальности.

5) Кого-б скривджено, або з ким зле обходжено-б ся в тій фірмі, яка оголошує ся в нашій часописи, нехай про се зараз повідомить редакцію, а коли подасть достаточні докази ошуства, вихиме ся оголошене несовісної фірми; кромі сего редакция доложить всіх старань, щоб ошуста потягнути до відвічальности.

6) Редакція має право відкинути або перерабати яке небудь оголошене, не подаючи причин.

7) Редакція має право жадати від фірм або незнаних осіб, щоб прислали докази, що ведуть свій бизнес чесно і дійсно зможуть додержати того, що обіцують в оголошеню.

8) В оголошеню мусить бути тільки правда. Редакція має право відкинути всяке підозріле оголошене.

9) Оголошеня мусять бути писані пером, виразно і на одній стороні паперу.

10) За дрібні оголошеня редакція не висилає ніяких поквітовань.

До всіх Вп. Секретарів і Орґанізаторів відділів Р. Н. Союза.

Звертаємо отсим увагу пп. Секретарів, щоби не присилали декларацій без виповнення сьвідоцтва лікарського, яке находить ся на другій стороні декларації, позаяк такі не будуть приняті. Члени понад 43 літ, мають предложити метрику або який инший доказ свого віку.

Рівнож при виповнюваню декларацій просимо на те уважати, щоби на декларації було подано на яке посмертне член хоче належати перечеркненем слова ціле або половину посмертне (ого), кілько має він і його жена літ, імя жени або якого иньшого члена родини, після того, кому член записав посмертне. Секретарі мають уважати, щоби член заявив якої єсть віри. Не вистарчає сказати, що член єсть Русин або рускої віри; бо таких маємо вже кілька.

Член, котрий не вміє писати, має зробити на декларації пером знак хреста, уміючий писати має підписати ся власноручно на обох сторонах декларації.

Місячні справоздання т. є. друки на жовтих картках, як також адреси нових членів прошу виповнювати і присилати враз з декларацiями і розметом.

Від Головного Уряду Р. Народного Союза в Америці.

Ч. 1302 КВІТ $500.00
на пятьсот долярів, котрі п. Данило Ґенеґа отримав як посмертну запомогу по сині Лукач з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Деґова 5-го цьвітня 1910.
Данило Ґенеґа

Сьвідки:
Стефан Костишин,
Василь Запоточний.
Печать Уряду Громадського.
Н. Ґміна,
Данило Ґенеґа,
Максим Ґенеґа.

Ч. 1303 КВІТ $362.90
на тристо шістдесять два долярів 90 центів, котрі п. Юлія Пішко отримала як посмертну запомогу по мужу Михайлї з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Береска, 5-го цьвітня 1910.
Юлія Пішко.

Сьвідки:
Федор Коземчак,
Михайло Коземчак.
Печать Уряду Громадського.
Михайло Грицковян, війт.

Ч. 1318 КВІТ $550.00
на пятьсот пятдесять долярів, котрі п. Марія Спащук отримала як посмертну запомогу по мужу Василю з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Brownsville, Pa. 6-го мая 1910.
Марія Спащук.

Сьвідки:
Іван Петришко,
М. Бенца.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Відділ 6.
Василь Сокол предс.,
Іван Петришко секр.

Ч. 1319 КВІТ $150.00
на стопятдесять долярів, котрі місцевий уряд отримав як запомогу по Василю Спащук з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Brownsville, Pa. 6-го мая 1910.
Ів. Петришко і Вас. Сокол.

Сьвідки:
Іван Петришко,
М. Бенца.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Відділ 6.
Василь Сокол предс.,
Іван Петришко секр.

Ч. 1338 КВІТ $372.50
на тристасїмдесять два долярів 50 центів, котрі п. Александра Ропицка отримала як посмертну запомогу по мужу Данько з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Westmoreland, Pa. 23. мая 1910.
Александра Ропицка.

Сьвідки:
Теодор Глива,
Іван Горощак.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Відділ 41.
Теодор Глива предс.,
Йосиф Нищот секр.

Ч. 1339. КВІТ $127.50
на стодвайцять сїм долярів 50 центів, котрі місцевий уряд отримав як похор. кошта по Данькови Ропицкім з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.

Westmoreland, Pa. 23. мая 1910.
Іван Нищот.

Сьвідки:
Іван Нищот,
Теодор Глива.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Відділ 41.
Теод. Глива предс.,
Йосиф Нищот секр.

Рух в відділах Р. Н. Союза.

McKEES ROCKS, PA. бр. сьв. Димитрія, від. 91 Р. Н. С. подає до загальної відомости, що дня 12. юнія відбуде ся піврічний мітинґ в парафіяльний гали під ч. 114 Ella st. Початок мітинґу точно о год. 3-ій по пол. Секретар здасть справоздане з доходів і розходів за 5 місяців. Кождий член має явити ся позаяк член неявивший ся підлягає карі 25 ц. а урядник 50 ц. Котрі довгують, мають свої довги вирівнати бо в противнім разі зістануть виключені з братства і Р. Н. С. Братство буде принимати нових членів без вступного. Хто не належить, нехай приступить поки час та нехай забезпечить себе від всякого нещастя. Всї близші обясненя подасть секретар а заразом орґанізатор E. Bodak, N. 113 Ella st. McKees Rocks, Pa. — Г. Сушинскій пр., А. Каня кас., Е. Бодак секр.

McKEES ROCKS, PA. тов. „Запорожска Січ" подає до відомости, що піврічне засїданє відбуде ся дня 5-го червня, в неділю, зараз по виході з Церкви, в гали парафіяльній. На тім засїданю насамперед відбере ся розмет, потім буде справоздане контрольної комісії. Дальше буде принимати ся самих молодих і здорових хлопців до Товариства без жадного вступного. В кінци відбуде ся вибір нового секретаря. Просить ся всїх Січовиків щоби на тото засїдане без винятку явили ся, а хто що довжен до Товариськоі каси, той аби вирівнав свій довг, бо в противнім разі буде виключений з Товариства і Р. Н. Союза. — Тома Ковальський секр.

NEW YORK, N Y. Братство сьв. Володимира, від. 108 подає до відомости, що річний мітинґ відбув ся дня 8. мая 1910 під ч. 167 E. 4. Вибрано слїдуючий Виділ: В. Цільник предс., А. Скробала заст. пр., В. Лакуста кас., Й. Ґрушецкий заст. кас., І. Солтис фін. секр. М. Нижникевич заст. секр., А. Денеґа рек. секр., Й. Нижникевич заст. Контрольна комісія: Н. Кавецкий, Ст Шевців. Контрольори хорих: О. Будник, Й. Гаювий, К. Заблоцкий. Адреса: Іван Солтис, 161 E. 4 St., New York.

SCARBRO, W. Va. Братство сьв. Ап. Петра і Павла, від. 180 подає до загальної відомости, що на річнім мітинґу вибрано слїдуючий уряд: А. Білєцкий пред., Й. Бридняк містопред.. П. Сеньків секр., Т. Самардяк з. секр., К. Польовий кас., Г. Луцишин над. хорих, К. Крепський і Б. Рудніцкий контрольори, О. Кравчишин дверник. Повідомляє ся рівнож, що в місяцю червню буде принимати ся нових членів від 16 до 30 літ без вступного, а від 30 до 45 літ за половину. Мітинґ відбуває ся що другу неділю по першім в парохіяльній школї, в Scarbro, W. Va. — П. Сеньків, секретар.

NEW YORK, N. Y „Товариство Поміч в Чужинї" відділ 215 Р. Н. Союза подає до відомости, що в суботу дня 4. червня 1910 р. відбуде ся перший місячний мітинґ під ч. 46 Ave A. New York. Кождий член обовязаний явити ся точно. На мітинґу буде приймати ся нових членів до Товариства і до Р. Н. Союза. До уряду товар. входять слїдуючі: Х. Корендович предс., Ю. Ремізовский заст., С. Кучма скр., Ф. Захорский заст., О. Кучма касієр, Ю. Мазуркевич заст., В. Титла і М. Козачик контр. Ю. Козачик менаджер. „Тов. Поміч в Чужині" складає ся з членів майже Підгаєцких. Отсим кличемо: Родимці з округа Підгаєцкого! хто ще не належить до Товариства і до Р. Н. Союза тепер як раз може користати з доброї нагоди!

Simon Kuczma, 182 Ave B., New York.

Балї і Представленя

(Оголошеня в сїй рубриці коштує: для бр. в Р. Н. Союзї і гр. кат. парохій по 2 цнт., а для всїх других по 4 цнт. від слова).

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
устроює Братство сьв. Петра і Павла в Carnegie, Pa. дня 7-го червня в німецкий гали на дохід гр. кат. церкви. Запрошуємо всїх Русинів. Музика і перекуска добірна. Початок о 7-ій вечер. На балю буде принимати ся до Братства без вступного. За добру забаву ручить Комітет.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ
устроює Братство сьв. Ів. Хрестителя від. 52 Р. Н. Союза в Holyoke, Mass., котрий відбуде ся на дни 4. червня 1910 р. в Hibernian Hall, cor. Front & John St. Отож запрошує ся Русинів так місцевих як і з околиць прибути на добру забаву, за котру ручить — Комітет.

В справі нашої інтеліґентної молодїжи, перебуваючої в північній Америці й Канадї.

Від довшого часу звернув я увагу на одну справу, а именно на бідованє інтеліґентної нашої молодїжи в Америці. Се річ зовсім природна для академіка, котрий приїздить тут без знаня анґлійського язика, але не простима річ для такого, котрий перебуває тут троха довше а принайменше тілько, що уже підучив ся по трохи по анґлійськи говорити.

Такі інтеліґентні хлопці по найбільшій части мруть голодом, бо они за слабі та занадто делікатно виховані, щоб взяти ся за фізичну просту працю; до американської інтеліґентної праці, то є на бізнесїстів вони не вишколені і тому то вони голодують, бідують і проклинають Америку. Однак так дальше воно не повинно бути ба і зовсім не потребує бути. Тепер в північній Америці витворив ся новий фах, котрий як раз дуже надає ся для такої молодїжи.

Фахом сим є шоферство при автомобілях. Судячи після Чікаґа є се фах, в котрім як раз такі інтеліґентні люди надзвичайно є пошукувані. Є се праця інтеліґентна — дуже здорова і приятна — не вимагає майже жадного фізичного напруженя а дуже добре платить ся.

Тут в Америці є що найменьше 500.000 автомобілістів; припустїм що половина властителів держить шоферів, отже потребує Америка 250.000 шоферів. Такої скількости інтеліґентних шоферів Америка не може достарчити, бо інтеліґентний Американець де инде заробить більше й скорше дійде до маєтку, як шофер; для того американські шофери є се по найбільшій части прості люди, бувші фірмани, льокаї, у котрих мало є інтеліґенції. Отже інтеліґенцію могуть достарчити тілько чужинці, „форейнерс"; о тім знають властителї автомобілїв і чужинець шофер є дуже пошукуваний. На се я звертаю увагу нашої інтеліґентної молодїжи.

Тут в Чікаґо найменьша пенсія виносить 60 дол. місячно. Переважна часть автомобілістів платить шоферови 80 дол. Значна часть 100 дол., а деякі навіть від 125 до 150 або і висше. Більша половина дає крім того помешкане й їкт, а є й такі що дають убранє а навіть платять осібно за нічні години.

Одним словом є се ідеальне становиско переходове для нашої інтеліґентної молодїжи.

Властитель автомобілю трактує шофера відповідно до його інтеліґенції.

Я студиюю сей фах спеціяльно, бо сам мав автомобіль і тому познакомив ся з многими автомобілістами й шоферами.

Шофер звичайно є се сотворінє посередне між паном а слугою і його більше трактують наче члена родини як слугу. Й чим він є інтеліґентнійший то тим чемнійше з ним обходять ся.

Я знаю таких шоферів, котрих властителька, (бо шоферами рядять пані дому) берють навіть до свого столу.

Знаю також одного інтеліґентного шофера, в котрім залюбила ся донька міліонера на забій.

Наука шоферська не є трудна. За 6 тижнів інтеліґентний хлопець научить ся достаточно їздити та давати собі раду в разі випадку. Наука шоферська коштує від 25 до 50 дол. й треває так довго, поки ученик не научить ся усего того, що шофер повинен знати.

Тож відзиваюсь до нашої інтеліґентної молодїжи, щоб кинулась на се поле з цілим запалом, бо се є найвідповіднійше переходове становиско для нашої молодїжи.

Услівя вимагані від кандидата суть:
1) Інтеліґенція
2) Знанє язика на стілько. щоб міг досить добре розмовити ся та зрозуміти виклади в анґлійськім язиці.
3) 50 дол. як заплата за науку шоферства.
4) Тілько грошей то є около 100 дол. а може бути і 75 аби одержатись через час науки і тиждень, два по вивченю ся нім дістане місце. Хтоби хотів з нашої інтеліґентної молодїжи осісти в Чікаґо, я єсьм готов служити такому близшою інформацією.

Dr. W. J. Sieminowicz
1956 Armitage Ave. CHICAGO ILL.

P. S.
Упрашаю наші часописи так в Америці як і в Канаді згадати про сей мій проєкт.

Розвага на розваги під розвагу.

„Великих слів велика сила, а більш нічого" сказав Шевченко, та так робимо і ми. Чим близше конвенції, тим більше дописей, тим більше колотнечі. Проєкти сиплять ся мов з рукава на потіху хиба тих членів, що шукають в „Свободі" лише за розметом. На перший плян висунули ся проєкти: а) в справі кольонізації (полєміка на сю тему Дд.: Вали, Кирилюка, Ардана, о. Понятишина і Костіва), б) в справі побільшеня „Свободи" і двоеразового її видаваня (Белі і Джмелика), в) в справі зміни розмету на раціональний і справедливий (Ардана, о. Понятишина і Білянського), г) § 193 (Ардана і о. Понятишина).

Починаю від першого.

Кольонізація для нас се річ важна — і в сій справі забирав я свого часу голос та був і є противником кольонізованя Вірджінії Русинами, тим більше, коли б мало воно бути масовим, систематичним і під протекторатом Р. Н. С. Коли би земля в Вірджінії була таким маслом а відносини такі ідеальні, знайшли би ся поза Русинами скорше Німці або і питомі американські фармери, котрі розібрали-б сю землю скорше нас а і протекції і капіталу би їм не бракло. Тимчасом, як зачувати, Німці цілими громадами тягнуть в полудневo-західні держави і і Мексик; німецька держава висилає гр. Генрієтту von Salzen для провіреня таможних відносин, корабель „Франкфурт" привозить до Galveston 570 німецьких еміґрантів на поселенє; американські фармери переселяють ся до Канади, а у нас як звичайно по кількох дописях в справі кольонізованя Мексика або скріплюваня вже існуючих кольоній в Канаді, вчіплено ся Вірджінії, хотячи конечно зробити з неї другу Галичину, з тою ріжницею, що в Галичині має ся бодай які-такі права і знає ся язик, а в Вірджінії натомість буде мати ся чорного сусіда і білого ката.

Що до збільшеня або і двоеразового видаваня „Свободи," гаразд — але чи то потрібне? Двоеразове видаванє „Свободи" потягнуло би за собою подвійний кошт друку, експедиції і почти, коли тимчасом „Свобода" в своїм форматі і величині вистарчала би цілковито і вдоволила-б членів, коли би вона була редагована інакше. Коли-б зредуковано часть урядову в взглядно стягнено всі оголошеня, звіти, посьвідки, рухи в відділах, порученя, припімненя на одну сторону, зменшено формат оголошень так з відділів як і бизнесменів та призначено до сего також одну сторону, то все позістало-б ще шість сторін, отже достаточно місця на белетристику, відповідні дописи, новинки і т. д. Коли би „Свобода" виходила навіть два рази, то кождий мені признати мусить, що перший раз (часть урядова) була би навіть не переглядана, отже злишна. Ми видаємо ґазету для себе, тож повинна вона бути висловом гадок і стремлінь наших загальних а не вузкопартійних поглядів, та повинна бути зеркалом того, що діє ся в нашій новій і старій вітчині. „Свобода" отже повинна містити не строго наукові розвідки, щоденні безпотрібні дописи або статі, але легонькі оповіданя, нариси, фейлєтони, писані приступним і зрозумілим стилем, недовгі розвідки наукові (так зі своєї літератури як і переклади) але все то в тоні цікавім, займаючім та прикуваючім до себе пересічного читача. Притім редактор, працюючи для ґазети, мусить бути відвічальним за ню, мусить бути самостійним, незалежним, так довго, як довго він є редактором.

Що до словенської „Свободи," то мусимо сказати, що се є ганьба для нас, що ми мусимо до своїх братів промовляти чужою мовою. Чи є ще який другий народ, щоб так поступав? Вправді видають усі культурні народи свої ґазети в чужих мовах, але тільки длятого, щоби чужий нарід запізнати зі своєю культурою. Коли находять ся у нас читачі словенської „Свободи," то знак, що вона все таки потрібна, бо ті десятки чи сотки, виховані під мадярсько-кацапським ярмом, не були в стані научити ся своєї матерної мови і письма, але нашим сьвятим обовязком є число таких людий зменьшувати і постепенно в часописи місто словачини впроваджувати українську мову, хочби прийшлось писати з початку і латиньскою азбукою.

Що до зміни тарифи а взглядно розложеня розмету на справедливий, появились два голоси: а) Ардана, щоби платити тільки центів, кілько літ з доданєм до сего сталого розмету і щоби це до посмертних убезпечень (запомог) долучити: 1) запомогу в разі нездібности до праці і 2) в разі старости; б) Білянського, щоби Р. Н. Союз зістав і на далі лише товариством запомоговим родини члена по його смерти, але щоби впровадив раціонально розложений розмет, оцінюючи членів після віку і зачисляючи їх до ріжних тариф. Що дотеперішний режим платні несправедливий, опертий на взаїмности на подобу середновічних цехів повинен бути безусловно усунений, се ясно, бо в противнім разі грозить упадком Союза або надмірним обтяженєм членів молодших. Одною дорогою виходу є застосованє тариф асекураційних так після Ардана як і Білянського — однак сю річ мусимо трактувати річево. Р. Н. Союз є товариством запомоговим родини в разі смерти якогось члена. Після Білянського повинен Р. Н. С. зістати надалі таким а не інакшим; після Ардана Р. Н. С. повинен статись товариством асекураційним, а принаймні впровадити всї роди убезпеченя. Беручи проєкт Білянського під увагу і яко такий одинокий який можна, застосувати до Р. Н. Союза, потреба було-би лише уложити тарифу, застосовуючи тарифу товариств асекураційних netto з долученєм якогось проценту (10—25%) на покритє коштів адміністрації і платні урядників. В таким разі розмет був би сталий для члена підчас цілого року, а по році, вразі коли би в Р. Н. Союзі позістала надвижка розділювано би таку процентово поміж членів або додавано би до фонду основного на запас; вразї коли би була брака, підвисшено би розмет о якийсь % так, щоби покрити браки і охоронити ся від них в біжучім році. Беручи проєкт Ардана, річ має ся цілком інакше. Р. Н. Союз мусїв би статись товариством асекураційним або щось до сего подібним при пятнайцяти тисячах членів і то по більшій части робітників тяжко працюючих (майнерів) без запевненої будучности. Що до нездібности до праці, то Р. Н. С. і так забезпечує в разі утрати деяких частий тіла ціле або половину посмертного.

Застановім ся ще над одним то над винагородою яку побирає член в разі хороби не з Р. Н. С. але з даного відділу. Ся справа не була порушувана і правдоподібно не буде приємною для відділів, котрі мають сотки членів, а як раз корисною для відділів о меньшім числі членів. Коли би Р. Н. С. приняв на себе виплату запомоги хорим, (в обох випадках чи зістане тарифа опрацьована лише на посмертне чи і на иньші убезпеченя) в такім разі виключилоби ся надужитя зі сторони відділів на некористь членів, як заразом членів віддалоби ся в безпосередну звязь з Р. Н. С. Вправді можнаб закинути, що в сей спосіб обтяжилоби ся адміністрацию Р. Н. С. справами льокальними, моглиб діяти ся надужитя дальше, але уже не зі сторони відділів але членів, однак сему можнаби було по части зарадити. Виплату членови залагоджував би даний відділ з розмету, відсилаючи решту до Головного Уряду; член предкладав би як і до тепер сьвідоцтво лікарське, а вкладки які тепер побирають відділи (75-50-45) ішли би як сталі рівні додатки разом з премією до головної каси. Дані відділи стали би більше товариствами о характері приватнім, а побирані ними місячні вкладки могли би служити на цілі користні для відділу (бібліотеки, інструменти музичні, декорації до вистав театр. і т. д.) а члени не потребувалиб обавляти ся, що забракне гроша в касі на покритє коштів на похорон або хоробу члена. Що до опрацьованя тарифи то о се Р. Н. С. повинен подбати завчасу ще перед конвенцією так, щоби делєгати мали уже щось реального перед собою що можнаби докладно обговорити і критикувати. Після моєї думки найвідповіднійше булоби визначити певні премії (нагороди) от н. пр. $250, $150 $100 за оброблєнє тарифи як також кілька меньших премій за оброблєнє тем тикаючих ся нашої кольонізації 1) о Мексику, 2) Вірджінії, 3) Шкільництво, 4) якою повинна бути „Свобода" 5) що ми повинні друкувати і т. д. В тім випадку так а не інакше ми повинні поступати, бож на „патріотичність" ані числити ані вимагати від когось не можна, тим більше, що тикає ся оброблєня тарифи, то обавляю ся чи найдуть ся люди хотяйби і з університетськими студіями (а не „биті" в тім „фаху") які без великих мозолів уживаючи підручних таких асекураційних тов. чужих (бо руським язиці таких праць нема, праця Яросл. Кулачковського не скінчена) в так короткім часі змогли виготовити. Премії можуть бути для таких лише частинно винагородою як також і захотою до праці.

Виступ і полєміка між Арданом а о. Понятишином по причині § 193 викликала безпотрібно певне замішанє і непорозуміня між відділами Р. Н. С., тим більше що Ардан ужив средства невідповідного, розсилаючи циркулярі повні обуреня а не подаючи властивої причини не приняття його дописи. Сам § се нічо такого щоби могло противити ся розвоєви Р. Н. С. або взагалі ображувати переконаня одиниць. Р. Н. С. полягає не на одиницях але на тисячах, а ці через своїх представників на послідній конвенції сей параґраф ухвалили і вони уважають його покищо за раціональний. Що правда не всї Русини суть гр. кат. та є між ними споре число православних і рим. кат., але ті тут в Америці лише одиниці, котрі волїли і волять вязати ся з всякими „Рабочими Союзами", Sokolami, ніж вступати до Р. Н. Союза, хоч в його статутах не було ще і згадки про якійсь релігійні переконаня. З другої сторони коли правдою залежить нам на сих заблудших з під Лежайська чи Полтави, то з того ще не конечно виходить, аби сей параґраф викидати; вистарчить додати до нього лиш малу поправку, котра не ограничувалаб вступу тим національно сьвідомим одиницям, або щось подібне.

Сподію ся, що тих кілька уваг викличуть заінтересованє і полєміку — чого би я бажав, а в данім випадку старав ся відповісти.

Костів Степан
70 від Р. Н. С

Петро Ярошко

з Товарної, Ст. Самбір щез перед 2. роками. Хтоби знав про него чи живого чи вмерлого що небудь, прошу ласкаво повідомити: Зофія Ярошко, 109 7-th Str. S. S. Pittsburg, Pa. Дістане нагороду.

Книжки

які можна дістати вскладі книжок „Свободи":

	цнт.
Америка	15
Борба кляс і чому робітники орґанізують ся	15
Весела Книжочка з образ.	35
В Старім і Новім краю	25
Дещо про зьвірята	30
Еміґрант	15
Жовнїр	10
Журавлї	10
Житє, зарібки, орґанізації і т. п. в Спол. Державах	15
Зуб за зуб	10
Коротка Історія Руси	10
Капітал і праця	15
Казка про Жидів	15
Книжка рахункова	50
Марія	10
Многострадальний народ	20
Навернений Грішник	20
Народний рух австро-угорських Русинів	15
Новий Завіт	$2
О підземних скарбах	25
Оповіданя	10
Про нутро землї	25
Покуса	10
Про кінець сьвіта	15
Псалтир	$1
Розмова Поляка з Русином	10
Релїґійні віруваня	20
Слово ч. 5.	15
Слово ч. 6.	15
Страшна пімста	20
Смерть	10
Степові люде	15
Страйк	20
Стріляй на смерть, робітнича драма	15
Сонник	30
Говариска ворожка	15
Хто з чого жиє	15
Які то є люди на землї, з 20 образками	50
Як мужик ходив до царя правди шукати	15
Через кордон	15
Руско-анґлїйский тлумач	60

Молитвенники в красній оправі.

Бог Надежда моя	$2.50
Хліб душі	2.50
Друг Душі	1.50
Друг Душі (в звич. опр.)	75
Молитвенник малий	1.50
Вінець	1.50
Збірник	2.30

Також можна дістати:

Книжочки колєкторські церковні	10
Книжочки Братскі	10
Поминик померших душ	10
Метрики хрещеня	3
Метрики шлюбні	3
Метрики смерти	3

Пишіть на адресу:
Swoboda,
184 Hudson St., New York.

F. 90

Гроби патріярхів.

Серед скалистих узгір, покритих зеленим плащем винниць, взносить ся прастаре місто Геброн, ціле збудоване з сірих камінних брил. Дахи скпеплені, а малі луковаті віконця не дуже богато впускають сьвітла до середини домів. Цілість єго нудить одноманітністю красок і видів, лише кілька мінаретів се-б то магомеданьских каплиць уріжнороднює єго.

Ті мінарети належать до великого мечету (божниці), де в недоступних для нікого підземлях находять ся справдішні гроби Авраама, Сари, Ісаака і Якова.

Авраам поховав свою жену Сару в подвійній печері поля, що виходить на Мавбре, там де є місто Геброн в краю Ханаан.

Гріб той передвічний не споганений ані одним новочасним будинком. Входячи на гору до мечету, бачить ся підвалини з великаньских брил, які з цілою певністю мусять бути сучасні першим королям з поколіня Юди. Те місто істнувало від початків Ізраіля і про него з часта говорить ся в біблії. Кілько старинних памяток мусить крити ся в тій землї, на якій панують вороги христіяньства!

Мечет Авраама взнесений в половині висоти взгіря, глубоко викроєного в тім місци. Сторожить він над тасмничою печерою, в якій від чотирох тисяч літ спочиває розсудний патріярх із сином і внуком. Купив її за 400 срібних сиклів від Гетейця Ефрона, сина Сеора.

Тепер навіть музулманам не вільно звиджувати ту сьвятиню, а христіянам і Жидам строго заборонений вступ до мечету; ніхто не дістане ся туди ані підступом ані за ціну золота. Коли кількадесять літ тому назад, на розказ султана, брама мечету розтворила ся для князя Вельс, помершого тепер короля Англії Едварда VII, місто Геброн трохи не кинуло ся до зброї.

Чужинцям вільно тільки обійти довкола те сьвяте місце дорогою, окруженою високими мурами. Підвалини того мечету зложені з великаньских брил, які нагромадив тут король Давид, щоби звеличати гробник праотця Ізраіля. Ті мури, яких жадна сила не звалить, мали вже 2000 літ, коли Араби збудували на них мечет, покритий тепер плісню віків.

Зараз при самій землї є шілина, в яку вільно Жидам і христіянам всунути голову, щоби поцілувати сьвяті плити камінні. Можна бачити з якою погордою і насьміхом дивлять ся діти Арабів на жидівских паломників, які лежачи на землї, натягають шиї, щоби діткнути ся устами до гробівця патріярхів. Довкола стіни сьвітять як поліровані від дотику тільки рук і голов людских, які в протягу довгого ряду віків опирали ся о них. Є то одиноке з найстарших місць почитаних людскостю і від чотирох тисяч літ, ніколи не переставали люди вандрувати до него.

Дорога взносяча ся висше, горує в кінци над мурами; тоді можна заглянути в глуб і приглянути ся трем мінаретам, що кидають тінь на місця вічного супочинку трех патріярхів. Середний, висиланий здаєть ся над гробівцем Авраама, безформний як скала, від накиданих верств вапна і закінчений великаньским бронзовим півмісяцем.

Околиця цілком певно виглядала так само за часів Авраама і так само ранком пастухи виганяли череди на пасовиска. Обичаї на сході полишили ся ті самі, що за патріярхів, а однако коли-б прийшло ся почислити віки від хвилї, коли Авраам купував ту печеру від Ефрона Гетейця, щоби поховати Сару, можна-б дістати заворот голови...

— Зложіть моє тіло там, де спочивають отці мої, в подвійній печері на полї Ефрона Гетейця, умираючи в Египтї, говорив до синів Яків. — Там поховали Авраама з женою своєю Сарою, там лежить Ісаак з Ребекою, там поховав я також Лію.

Улюблений син Йосиф сповняє волю батька і з над берегів Нілю везе єго тіло до далекої землї Ханаан. І дійсно стала ся дивна річ: найгарнійші гробівці Ассирії, Єгипту і Греції поупадали, або стоять порожні, збезчещені, — а на просту камінну печеру нічия рука не протягнула ся і тепер так само як сорок віків тому, вона є предметом пошани міліонів Жидів, христіян і музулман. Хто знає, кілько тисяч літ над нею ще перепливе, не роблячи ніякої її шкоди.